

V maailma vaade

8

2009

Europarlament –
olulisem kui näib

Kas rahvusvaheline
struktuur vajab
kapremonti?

Eesti sisekaemus
NATO juubeli eel

Tasakaalu
vajalikkusest
kultuuris

Värske
vaade
maailma

Käesolev Maailma Vaade keskendub senistest mõnevõrra enam Euroopa asjadele. Põhjuseks Euroopa Parlamendi valimised, mis leiavad aset 7. juunil 2009, ning sellele järgnev vahtkonnavahetus Euroopa Komisjonis.

Loomulikult oleks nimetatud sündmused ja nende taustad lähemat vaatlemist väärt niisamagi, ent praegu lisandub rutiinsetele valimisprotseduuridele ning -perioodidele üha enam eksistentsiaalset värvingut omav globaalne majanduskriis.

Ühelt poolt kuuleme optimismi sisendavaid veenmisi, mille kohaselt kriisi hari on juba ületatud, teiselt poolt leidub aga neidki, kes visalt hoiatavad, et kriisi raskemad ajad on alles ees. Kostab koguni hoiatusi, et Eesti järgmiseks suureks eesmärgiks seatud ühinemine euroga võib läbi kukkuda mitte meie eurosuutmatuse, vaid eurosooni enda sisemiste probleemide tõttu.

Ent on muudki muret tekitavat. Mitte asjata ei öelda, et tühi toob tüli majja. Tööpuuduse kasv, surve heaoluühiskondade sotsiaalsetele turvavõrgustikele ning ennast laenudega koormanud kodanike hirm tuleviku ees toovad paratamatult esile kõigis ühiskondades vältimatult peituvad pinged rahvuslikul, religioosel, rassilisel ja sotsiaalsel pinnal.

See omakorda võib tekitada nii altpoolt tuleva surve kui ka üksikute indiviidide-persoonide tasandil esile murdva kiusatuse tasalülitada ja kontrollile

allutada paljud liberaalses heaoluühiskonnas iseenesest mõistetavatena tundunud demokraatlikud vabadused. Nendeta pole Euroopa aga enam see Euroopa, mida meie tunne ja väärtustame.

Mõjugu siinkohal ajaloost võetud hoiatusena, et ka Esimese maailmasõja eel uskus enamik eurooplasi – nii lihtkodanikud kui ka riigijuhid – et Euroopa on omavahelisteks sõdadeks juba liiga tsiviliseerunud ning majanduslike võrgustikega ühte põimitud.

On vale, lausa kuritegelik, kui me praegu võimalikele ohtudele ja probleemidele ausalt silma ei vaata, vaid neid ennast lohutava propagandaga eitada püüame.

Maailma Vaade püüab seda omal tagasihoidlikul moel igatahes vältida.

Paul Kengor

Reagan lõpuks ometi Eestis

USA mulluste presidendivalimiste eel ja ajal läbis vabariiklaste arutlusi punase niidina tõdemus, et maailmas isolatsiooni jäänud, siseriiklikult moraalikriisini ja majanduslikult seisakuni jõudnud Ameerika vajaks enda ülesäratamiseks uuesti Ronald Reaganit. Meest, kes 1970. aastate lõpul, kui ameeriklased põdesid sügavat Vietnami südroomi ja Watergate'i afaari pohmelust ning näisid välispoliitikas järjest loovutavat positsioone Nõukogude Liidule, suutis oma seljataha koondada vabariiklaste ja konservatiivide kõik arvukad tiivad ja rühmitused ning viia nad võidule.

Veelgi enam, just Reagan oli see mees, kes taastas USA rahvusvahelise autoriteedi ning ameeriklaste enesetsu – ülesanded, mis seisavad kogu oma teravuses USA praeguste juhtidegi ees.

Seepärast on lausa üllatav, et eesti keeles pole siiani ilmunud ainsatki – ei populaarset ega akadeemilist – käsitlust sellest 20. sajandi suurmehest. Kirjastus Olion on selle vea õnneks parandanud. Paul Kengori „Ristisõdija Ronald Reagan ja kommunismi kokkuvarisemine” toob meile Reagani kui USA ajaloo ühe

suurima presidendi portree 430-leheküljelise monograafia näol koju kätte.

Kengor tõdeb, et kogu oma tegevuse mastaapsuses ja murrangulisuses tugines Reagan ometi väga lihtsatele ja tervemõistuslikele lähtealustele. Reagan leidis kõigepealt, et selleks, et Ameerika uuesti suureks teha, tuleb taastada ameeriklaste moraal. Näidata neile, et just USA oma demokraatia, kodanikuvabaduste, inimõiguste ja vaba turumajandusega on määratud kommunismi ekspanstiivse surve all vankuvat maailma päästma. Et just see missioon – ristisõda – on Ameerika moraalseks kohustuseks. Teiseks tuli taastada Ameerika majanduslik võimsus. Ning kolmandaks – esimesest ja teisest tulenevalt – tuli muuta USA sõjaliselt võimsamaks kui Nõukogude Liit.

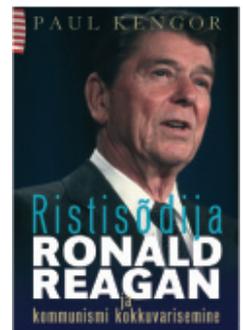
Praegu me teame, et Reagan tuli kõige sellega toime ja just tänu temale seisis USA 1991. aasta lõpuks, kui pool sajandit kestnud külm sõda lõpule jõudis, vaieldamatu liidrina kõigi vabade riikide eesotsas.

Ent Kengor toob oma raamatus välja veel ühe detaili, mille olemasoluta poleks USA – ja Reagani enda – triumf olnud ehk nii täielik. Nimelt Ronald „Dutch” Rea-

gani usu endasse ja oma missiooni. Vahest kõige liigutavamalt tuleb see esile ülestunnistuses, mille president tegi pärast 1981. aasta atentaati. Lamades haiglas, kus keegi veel kindlalt öelda ei osanud, kas president jääb ellu või mitte, ütles Reagan tema juures viibivale sõbrale: „Jumalal on minu elu jaoks plaan ja ma tahan selle leida”.

Reagani plaani teostumise tulemuseks oli maailma kardinaalne ümberkujunemine ja muu hulgas ka Eesti vabanemine Nõukogude ikkest.

Paraku peame praegu tõdema, et Reagani pärandi puhul räägitakse palju küll tema reaganoomikast, hoopis vähe rõhutatakse aga tema revolutsiooni vaimset mõõdet: moraalsust ja usklikkust. Just see oli kogu tema algatuse nurgakivi, millele ehitati üles USA majanduslik ja sõjaline võimsus, mitte vastupidi.

PEATOIMETAJA SOOVITAB

Hans-Gert Pöttering, Euroopa Parlamendi president

Kakskümmend aastat tagasi, 1979. aastal, valmistuti Euroopa Parlamendi esimeseks otsevalimisteks. Eesti valis esimest korda oma saadikud Euroopa Parlamenti 2004. aastal. 2009. aasta juuni alguses toimuvatel seitsmendatel Euroopa Parlamendi otsevalimistel annab 27 liikmesriigist 375 miljonit hääleõiguslikku eurooplast oma hääle uuele Euroopa Parlamendi koosseisule, määrates Euroopa Parlamendi poliitilise suuna aastani 2014 ning sellega ka 500 miljoni inimese tuleviku Euroopas.

Euroopa Parlament oli, on ja jääb ka tulevikus Euroopa ühendamise kandvaks jõuks.

Viimastel aastatel on inimeste nõuded ja ootused Euroopa ühinemisprotsessile ja Euroopa Liidule paljuski muutunud. Kuigi Euroopa võib mõnikord tunduda kaugel, puudutavad kõik Euroopa Liidus vastuvõetud otsused iga Euroopa Liidus elavat inimest tema oma kodus. Olgu nendeks siis keskkonnapoliitikat reguleerivad õigusaktid, tarbijakaitse tugevdamine või nüüd ka ülemaailmse majanduskriisiga toimetulek. On ebaaus rääkida Euroopast Brüsselis ja koduriigi sisepoliitikas unustada Euroopa Liidu osa.

Euroopa Parlament on kõnekojast arenenud üheks kolmest võrdväärsest Euroopa Liidu institutsioonist. Parlament koos Euroopa Liidu Nõukoguga otsustab juba rohkem kui 75% liidu õigusloomest. Kui Iirimaa selle aasta sügisel siiski Lissaboni lepet toetada otsustab, siis võib öelda, et Euroopa Parlament saab peaaegu 100-protsendilise kaasotsustusõiguse.

Majanduskriisist ülesaamine on Euroopa esmatähtis ülesanne. Ükski Euroopa riik ei ole praegu võimeline üksi kriisist välja tulema. Tänu eurole ja sotsiaalsele turumajandusele on Euroopa Liit suutnud kriisist tulenevat šokki oma kodanike jaoks tunduvalt pehmedada.

Energiavajaduse kindlustamine, energiaturvalisus ja kliimaküsimused on tulevikuväljakutsed, millele peame vastused leidma, et ka tulevased põlvkonnad oleksid kindlustatud.

Euroopa Parlament kaitseb meie ühiseid väärtusi: iga inimese väärikuse ja õiguste tagamine, demokraatia ja õigusriiklus.

Scampix

Me kaitseme neid väärtusi igal pool maailmas, need on meie poliitilise tegevuse teejuhid.

Ma kutsun üles kõiki kodanikke valimistel osalema, et Euroopa Liidu kodanike hääle veelgi mõjukamaks muutuks. Meil tuleb ühiselt seista vastu neile, kes Euroopa Liidu kohta valet levitavad ja fakte moonutavad. On vaja, et kodanikud aitaksid tagada praeguses raskes olukorras Euroopa Liidu kindla kursi ning annaksid oma pühendumise, teadmiste ja soovitustega poliitilise tõe, mida me vajame.

Juunis valitakse Sinu parlament, mille otsused mõjutavad ka Sinu elu ja tuleviku!

Joseph Daul, ERP-ED fraktsiooni esimees

Aeg tegutseda!

Praegune kriis ei sarnane ühegi varasemaga. See pole pelgalt majandus- või finantskriis, vaid ka väärtuste kriis.

Kui võlg saab normiks, inimesed elavad üle oma võimete, otsuseid ajendavad spekulatsioonid, sündimus Euroopas langeb nii madalale tasemele kui praegu ja pered otsivad lihtsat ja mugavat elu, selle asemel et täita oma kohustusi ja säästa raha, siis on selge, et tegemist on väärtuste kriisiga.

Selle kriisi poliitilist tähtsust ei tohi alahinnata – selle tõttu suureneb tasakaalutus vältimatult nii Euroopas kui ka mujal maailmas.

Ainus viis sellest kriisist välja tulla on muuta läbinisti oma suhtumist ja käitumist.

Euroopa on näidanud, et poliitilise tahte jõul ühinedes on võimalik kiiresti saavutada tugev positsioon, aga ka mõjutada ja juhtida globaalseid partnereid. Finantskriis ei ole veel läbi. Kuid just sellistes olukordades saame luua reegleid tuleviku jaoks.

Kui kriis on kord möödunud, loeme kokku kaotajad ja võitjad. Kaotajad on teinud populistlike ja lühiajalisi otsuseid, võitjad on need, kes ei ole allunud esimestele surveavaldustele. Võitjatel on julgust teha reforme solidaarsuse vaimus, mis sobib kokku konkurentsivõimelise majandusega.

Euroopa Liit ei tohi praegu vaikida, tal ei ole õigust eemale hoida. Ta peab olema eeskujuks ja näitama, et suudab muutuda, kui temalt seda oodatakse.

EP fototeenistus

ERP-ED

Vajame oma europoliitikas revisjoni

Tunne Kelam

Euroopa Parlamendi liige

Kaks aastat tagasi üllitatud Eesti välispoliitika kontseptsioonis pakkusin välja, et meie välispoliitika üheks prioriteediks võiks saada teerajaja roll uue naabruspoliitika vallas. Vahepeal möödunud aeg on näidanud, et seda mõtet on tegelikkuses küllalt suurel määral ka teostatud. Me oleme olnud aktiivsed nii Moldovas kui ka Ukrainas, Gruusiast rääkimata.

Augustis Venemaa ja Gruusia vahel puhkenud sõda on olukorda aga tugevalt dramatiseerinud ja seadnud uued nõudmised nii Eesti kui ka Euroopa Liidu poolt praktiseeritavale uuele naabruspoliitikale. Ja mitte üksnes naabruspoliitikale.

Sestap tuleb meil kogu Eesti välispoliitika suurele pildile lisada uusi värve ja üksikasju.

Alustagem Euroopa Liidust. Sõda Kaukaasias näitas, et potentsiaalselt võiks ja peaks EL olema globaalseks moraalseks autoriteediks, kelle sekumine distsiplineerib nii rahvusvahelise ühiselu rikkujat kui ka äratav usaldust agressiooni ohvriks langenus. Just Euroopa Liidu eesistuja Prantsusmaa presidendi Nicolas Sarkozy sekkumisel ja vahendusel saavutati relvarahu ning sõlmiti rahuplaan, mille täitmine sai eelduseks olukorra edasisele lahendamisele.

Paraku näitas Euroopa Liidu hilisem käitumine, kui vähe on meil praegu ikka veel põhjust rääkida organisatsiooni ühisest välispoliitikast. Sest üsna kohe pärast otsese sõjategevuse lõppu ilmsid kõige destrukttiivsemal moel erimeelsused liikmesriikide suhtumises Venemaasse ning tema poolt korda saadetusse. Sel ajal kui üks osa riike nõudis Venemaalt rahulepingu tingimusteta täitmist, nähes selles vaidlustamatut eeldust ELi ja Venemaa partnerlus- ja koostöölepingu läbirääkimiste jätkamisele, leidus riike, mis eelistasid Moskva-poolsele tingimuste väänamisele läbi sõrmede vaadata.

Iseenesest pole riikide erimeelsused Euroopa Liidus – sealhulgas välispoliitika küsimustes – midagi uut. Antud juhul pole tegemist aga mitte üksnes formaaljuriidilise suhtumisega ühte lepingusse ning selle tähtsähelisse täitmisse. Küsimus on milleski palju enamas: küsimus on Euroopa Liidu moraalses autoriteedis, tema usaldusväärsuses (ka liikmesriikide endi hulgas) ning väärtuspoliitika püsimises organisatsiooni kogu poliitilise tegevuse nurgakivina.

Siinkohal võime uhkusega tõdeda, et Eesti on uues olukorras hoidnud selgelt väärtuspoliitikale orienteeritud liini ning demonstreerinud seda sirgeselgselt nii Euroopa Liidu institutsioonides kui ka oma ulatusliku toetusega Gruusias.

Kahtlemata ongi meie välispoliitiliseks missiooniks uues olukorras kompromissitu vastupanu osutamine mõnede teiste Euroopa riikide välispoliitikas (ning eelkõige suhtumises Venemaasse) ilmnevale reaalselisele lähenemisele. Nii käitudes ei osuta Eesti teenet ainult iseendale, vaid ka liidule tervikuna, sest üks ole Euroopa Liidu kui niisuguse asutamine ja edulugu algusest peale olnud seotud ikkagi idealismi ning vaimsete ja humaansete väärtustega, mitte materiaalse pragmatismi ja kõleda realismiga.

2006. aastal kirjutasin Eesti välispoliitika kontseptsioonis muu hulgas: „Eesti peab ELis võtma endale ka julguse kritiseerida komisjoni ja teisi liikmesriike, kui hätta sattunud liikmeid üksmeelselt ja kollektiivselt ei toetata (nagu piirilepingu puhul Eestit või pilapildi skandaali puhul Taanit). See oleks teatud mõttes samm ka ühise välispoliitika suunas, millest kõik ju ometi nii meelsasti rääkida armastavad.”

Lisagem nüüd, et sündmused Kaukaasias on eelöeldud arvestades veenvalt kinnitanud, et ühise välispoliitika kujundamist tuleb alustada kõige raskemast: suhetest Venemaaga. Siin liikmesriikide vahel konsensust saavutamata ei jõuta ka üldise ühise välispoliitikani. Kahtlemata jääb Eesti hääle üksinda selle saavutamiseks organisatsioonis liiga nõrgaks. Ent ega Eesti olegi selles küsimuses päris üksi. Võime täiesti selgelt markeerida mõtte-

kaaslaste koalitsiooni, kuhu lisaks meile kuuluvad veel meie lõunanaabrid, Poola, Rootsi ja Suurbritannia. Selle koalitsiooni häälel on vägagi mõjukas ning mis kõige tähtsam: kõigi nimetatud riikide lähtepunktiks on just nimelt väärtuspõhine poliitika ning soov vältida Euroopa Liidu killustumist relativistlikul alusel.

Vaatamata teatud aktiivsuse tõusule ja sihtide selginemisele meie europoliitikas tuleb ometi juhtida tähelepanu ka teatud vajakajäämistele. Kahjuks pole meie Euroopa suunal töötavate struktuuride vahel ikka veel piisavat koostööd ja infovahetust. Meie probleemiks on ju niigi meie väiksus. Seda on võimalik kompenseerida üksnes kõigi ELi suunal töötavate inimeste ja institutsioonide vahelise avatud teabevahetuse ning ettevõtmiste loomingu- ja paindliku koordineerimisega. See on ülesanne, mis peab selgelt jääma Välisministeeriumi ning meie ELi esinduse hooleks. Selleks on aga sealsetel töötajatel vaja eelkõige vabaneda teatud suletus- ning salatsusmaaniast.

Kahjuks näeme veel liiga sageli, et EL pole mõne meie poliitiku jaoks palju enam kui Euroopa abirahadest. Viimaste kasutamine on pahatihti aga sisepoliitilise võitluse tallermaaks. Olukorras, kus maailmamajanduses valitseb kriis, ja ELis võib täheldada teatud kõhkliks oma identiteedi ja eesmärkide suhtes, peame meie vaatlema organisatsiooni mitte kui eurodirektiividega nuumatud lüpsilehma, vaid kui Euroopa universaalset tasakaalumehhanismi ja kontinendi heaolu garanti. Et Euroopat just niiviisi käsitleda, peame tõusma kõrgemale väiklasest sendisaagimise mentaliteedist. Viimane omakorda eeldab sisepoliitilise konsensuse saavutamist meie põhimõttelises suhtumises Euroopa Liitu.

Mida ma selle all silmas pean? Meil ei ole 1990. aastate keskpaigast alates juhtivate poliitiliste jõudude vahel olnud erimeelsusi küsimuses, kas me peaksime Euroopa Liitu kuuluma. Ent kõige selle juures tunnistagem siiski: ka ajal, kui käis liitumisele referendumikampaania, pöörasime ikka rohkem tähelepanu liitumise materiaalsetele aspektidele.

ERP-ED fraktsiooni pressiteenistus

Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso koos Tunne Kelamiga ERP-ED poliitiliste prioriteetide väljakuulutamisel. Märts 2009, Brüssel.

Idee, mille nimel Euroopa integratsiooni-protsessi aastakümnete vältel edendatud on, jäi meie vaateväljas selgelt tagaplaanile. Ent just see idee: luua ühendatud Euroopast demokraatia, rahu, stabiilsuse ja sotsiaalse õigluse turvaala, on tuum, mis kogu integratsiooniprotsessi liikuma lükkas.

Aastal 2009 on meil juba väga raske ette kujutada, missugust eneseületust nõudis Euroopa liitumisprotsessi käivitamine kahe ja poole inimpõlve jooksul kolm verist sõda maha pidanud sakslastelt ja prantslastelt. Et seda vähegi endale silme ette maalida, elustagem endas hetkeks tundeid, mis valdavad meid, ida-eurooplasi, veel praegugi seoses hiljutise kommunismiajaga. Selle taustal tunnetame ehk selgemalt, kui suure enese-ületamisega pidid hakkama saama Euroopa Liidu asutavad isad ja nende selja taga seisvad vaenutsevad rahvad.

Praegu, kui majanduskriis ähvardab riiklike pankrottidega lisaks Ida-Euroopa uutele liikmesmaadele ka nn vana Euroopa riike ja üha sagedamini kõlavad

üleskutsed proteksionismile, tuleb meil see vahepealsest tarbimismõllu uppunud idee Euroopa missioonist ja solidaarsusest uuesti fookusesse võtta.

Mulle tundub, et Eestil on võimalus näidata, et ta mitte üksnes ei taha kuuluda, vaid ka kuulub tuumik-Euroopasse. Et ta kuulub nende Euroopa riikide hulka, kus ei vaadata asju päevapoliitiliselt, vaid tulevikuperspektiivis. Nii paradoksaalne kui see esmapilgul ka pole, aitab meid – ja kogu Euroopat – muu hulgas seesama uus naabruspoliitika. Sest seisest Euroopa jätkuva laienemise eest, seisame ka Euroopa kui idee jätkuva missiooni eest. Euroopa idealismi eest. On meie kõige otsesemates elulistes huvides, et Euroopa idee ja integratsioon ei manduks materialismi ja suurriikide reaalpoliitikasse. Niisugusel juhul muutub ka idee Euroopast kui õitsvast turvasaarest paratamatult üheks ajaloos ennegi esinenud utopiast.

Eestis räägitakse praegu palju sellest, et kriis pole üksnes katsumus, vaid on ka võimalus. Räägitakse sedagi, et kriis

annab meile võimaluse oma senist materialistlikku maailmapilti ümber hinnata ning uuesti üles leida need vaimsed ja moraalsed väärtused, mida vahepeal just nagu tarvis ei läinud. Täpselt seesama kehtib ka Euroopa kui terviku puhul. Siingi peame kriisi käsitlema kui puhastustuld, mis annab meile võimaluse – aga ka kohustuse – järele katsuda, kui suur on ikkagi meie usk ühisväärtustel seisvasse Euroopasse.

Just seda pean ma silmas, kui räägin, et peame oma suhtumises Euroopa Liitu viima läbi teatud revisjoni. See revisjon peab panema kaalukaussidele nii meie materiaalsed kui ka ideelised huvid, nii meie privileegid kui ka kohustused ning tõstma esile selle, millel on hetkeline ja millel püsiv väärtus. Loomulikult peame oma poliitika kujundama lähtuvalt viimastest. Ja õhutama sedasama tegema kogu Euroopat.

ERP-ED

Europarlament – olulisem kui näib

Mart Laar

Riigikogu liige

Mõne kuu pärast seisab Eesti taas valimiskastide ees. Teist korda ajaloos valitakse Eestist kuus saadikut Europarlament. Eelmisel korral jäi rahva huvi valimiste vastu tagasihoidlikuks, kardetavasti pole pilt parem ka sellel korral. Osalt on selles süüdi valimis-seadusesse tehtud muudatused, mis paneb valijad tantsima erakondade taktikepi järgi, teisalt aga üldine teadmatus Europarlamendist ning selle tähendusest. Viimane on, tõsi küll, omane ka teistele Euroopa rahvastele.

Europarlamendi tähenduse alahindamine võib Eestile kalliks maksma minna, sest kas see meeldib kellelegi või mitte, Europarlamendi tähtsus on viimastel aastatel märkimisväärselt tõusnud. Euroopa riikide seadused sõltuvad järjest suuremas ulatuses Euroopa Parlamendis vastu võetud otsustest, kasvav on olnud ka Europarlamendi mõju Euroopa Komisjoni ja Euroopa Liidu Nõukogu otsustele, eriti välis- ja julgeoleku-poliitika valdkonnas.

Vaadates Eesti ees lähiajal seisvaid väljakutseid, pole raske näha, et Euroopa Parlamendis toimuv võib nende lahendamist olulisel määral positiivselt või negatiivselt mõjutada.

Alustagem majandusest. Kui Eesti soovib majanduskriisist võimalikult kiirelt väljuda, on selleks saatuslikult oluline pääseda eurosooni. Võti on loomulikult peamiselt Eesti enda käes. Kui Eesti suudab aga Maastrichti kriteeriumid täita, siis tundub vähemalt praegu, et Euroopas võivad tõusta hääled, mis asuvad Eestile mingeid uusi nõudeid esitama, et meid eurosooni ukse taha jätta. Seda laadi intriigide mahasurumiseks on pea ainus koht Euroopa Parlament.

Teiseks ülimalt oluliseks alaks, kus Europarlament väga suurt rolli mängib, on tööpoliitika. Töökohtade hoidmisel, uute investeeringute toomisel, ümber-õppe summade vabaks andmisel ja kiiremal kasutuselevõtul, tööturu liberaliseerimisel ning majanduse avamisel – kõiges

selles on Euroopa Parlamendil väga suur osa. Kui Eesti tahab ära hoida tööpuuduse plahvatuslikku kasvu, saab seda teha vaid koos Euroopaga. Kui nendele kahele teemale lisada veel energeetika, välis- ja julgeolekupoliitika, siis on Eestil Europarlament hädasti vaja.

Arusaamist Euroopa Parlamendi tähendusest on vaja ka selleks, et valida sinna just selliseid saadikud, kes suudavad realselt Eesti huvisid esindada. Jutt, nagu esindataks Europarlamendis vaid oma erakonda, mitte aga maad, kõlab teoorias ilusalt, ent ei kannata kriitikat praktikas. Neid, kes seda tõsiselt võtavad, ei soovitaks ma Europarlament valida. Olen ise aasta Europarlamendis vaatleja-liikmena töötades lähedalt näinud, kuidas saadikud oma riigi huvide eest seisavad, tehes selleks vajaduse korral erakondade-ülest koostööd. See ei tähenda, et tegutsetaks Euroopa huvide vastu – riikide endi ja Euroopa ühishuvide vahel tasakaalu otsimisest vallanduv energia annab jõu mootorile, mis Euroopa Liitu käigus hoiab. Et selles kaasa lüüa, peavad meie saadikud omama Euroopa Parla-mendis aga vähemalt teatavat mõju. Siin on elu karm: Europarlamendis tehakse otsused ära kahe suure parteirühma –ERP-ED (konservatiivid ja kristlikud demokraadid) ning sotsiaaldemokraatide poolt, väiksematel fraktsioonidel pole seal suurt sõnaõigust. See kõlab karmilt,

kuid selline on reaalsus. Samas ei taga ka lihtsalt kellegi valimine nimetatud saadikurühmadesse veel edu. Oluline on see, et Eestist valitud saadikutel oleks nendes suurtes fraktsioonides mõju, sest suured küsimused lahendatakse tegelikult ära just saadikurühmade sees. Tunne Kelami kõrge läbilöögivõime ning saavutused saadikuna tuginevadki suuresti tema isiklikule mõjukusele ERP-ED parlamendirühmas.

Mida öelda kokkuvõtteks? Esiteks on Europarlament tõusnud olulisemaks institutsiooniks kui kunagi varem. Teiseks on Eestil oma huvide kaitseks vaja olla Europarlamendis võimalikult tugevalt esindatud. Kolmandaks suudetakse seda teha vaid siis, kui enamus Eestis valitud saadikutest kuulub Euro-parlamendi suurematesse saadikurühma-desse. Eriti oluline on võimalikult tugev esindatus Europarlamendi suurimas, ERP-ED saadikurühmas. Kui me neid aspekte ei arvesta, siis pole meil Europarlamendi valimistest tõesti suuremat kasu. ■

Välismajanduspoliitika tähtsus kasvab

Marko Mihkelson,
Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees

Veel aasta tagasi ei suutnud keegi täpselt tajuda, millisesse majanduslangusse globaalselt kukutakse. Isegi täna ei ole kedagi, kes suudaks ennustada, millal ja millega see kõik täpselt lõpeb.

Üha sagedamini kostuvad viited sellele, et käimasolev globaliseerumise kriis on sügavam ja keerulisem, mida pole nähtud läinud sajandi suurest depressioonist alates. See aga juhib paratamatult arvamusele, et nimetatud olukorrast väljumine võib endaga kaasa tuua tõsisemaid korrektsioone rahvusvahelistes suhetes laiemalt.

Harvardi ülikooli professor Niall Ferguson ütles oma hiljutises intervjuus, et maailma ei ähvarda küll globaalne sõda, kuid samas ei saa välistada äärmusideoloogiat kandvate poliitikute esiletõusu, nõrgemate demokraatiade varisemist ning mitmeid kodusõdasid. Ferguson meelest kannatavad majanduslikult kõige enam Aasia ning Ida-Euroopa riigid.

Kahjuks pole Ferguson ainus, kes räägib Ida-Euroopast kui ühest tõsisemast kriisikeskkonnast. Näiteks Maailmapanga president Robert Zoellick on arvanud, et massiivsest laenukoormusest ühtäkki ilma jäänud Ida-Euroopa majanduste haprus võib koguni küsimuse alla seada kogu Euroopa ühtsuse ning siinsete riikide sisemise stabiilsuse.

Kuigi väga palju tuleb pingutada siseriiklikult, on päris selge, et meid mõjutav väliskeskkond vajab sama pingsat kui mitte suurematki tähelepanu. Seepärast tuleb Eesti välispoliitikas täna eriti keskenduda kahele suursuunale.

Esiteks peaks valitsus senisest veelgi jõulisemalt ning sihikindlamalt pühenduma välismajanduspoliitikale selle kõige laiemas tähenduses.

Teiseks tuleks Eestil koos partnerriikidega töötada selle nimel, et globaalne kriis ei kahjustaks Euroopa Liidu ega NATO toimevõimekust ning ühtsust.

Alustaksin välismajanduspoliitikast. Eestis on tänaseks peaaegu konsensuslikult arvatud, et meie tulevase julgeoleku, eeskätt finantsjulgeoleku, lahutamatuks osaks on võimalikult kiire liitumine Euroopa ühisraha euroga.

Selle eesmärgi saavutamiseks ei tule meil mitte üksnes täita Maastrichti kriteeriumid inflatsiooni ja eelarve puudujäägi osas, vaid panustada otsustavalt ka diplomaatilisse ja poliitilisse tegevusse. Me peame olema kindlad, et siis, kui Eesti on täitnud kõik etteantud piirõuded, ei tekiks meie ette üllatuslikult uusi takistusi.

Kahjuks on sellised võimalused täiesti olemas, sest meie regiooni üldine kuvand kipub tootma täna liiga palju ja liiga sageli võimalikule ebastabiilsusele viitavaid uudiseid. Selleks on paraku omad põhjused, kuid sellele vaatamata peaks valitsus pöörama tõsisemat tähelepanu Eesti kuvandile rahvusvahelises meediapildis.

Me ei tohi alahinnata informatsiooni jõudu ning Eesti riigist levivat teadmist. Mida vähem või mida kõveramalt Eestit maailmas teatakse, seda keerulisem on ka ettevõtjatel meie majandusele nii vajalike eksporditurgude leidmise ja laiendamisega. Siin saab ja peab riik jõudsalt abiks olema.

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumis on valmimas Eesti majanduse rahvusvahelisustamise strateegia. See on esimene selline dokument, mis peaks ühendama eri ministeeriumide ja ametkondade tegevused sihipärasteks sammudeks.

Täna tuleb kriitiliselt tõdeda, et riigil on veel palju arenguruumi oma vähestel võimalustel juures ettevõtlust rahvusvaheliselt toetada. Samas usun, et Isamaa

ja Res Publica Liidu poolt algatatud sellekohane arutelu Riigikogu väliskomisjonis aitab kaasa nii meie saatkondade, ettevõtluse arendamise sihtasutuse välisesindustele kui ka teiste võimaluste paremale kasutamisele Eesti välismajandustegevuse elavdamisel.

Kriisiajad on alati olnud heaks pinnaseks uute võimaluste ning ideede rakendamiseks. Eesti on korduvalt tõestanud, et suudab paindlikult ja lahendusi leides reageerida erinevatele keerulistele küsimustele.

Seepärast tuleks meilgi praegu suunata oma energia ja tähelepanu just uute ideede, meie majandusele põnevate rahvusvaheliste võimaluste ja väljakutsete loomisele. Nii tuleb meil pidevalt küsida: kas riik on teinud kõik, et luua ettevõtjatele vajalikke tingimusi?

Peamiseks eeltingimuseks Eesti õnnestumisele selles keerulises olukorras on Euroopa Liidu ja NATO toimevõimekuse säilitamine ning võimalike murenemisohtude õigeaegne kõrvaldamine.

Scanpix

Eurõõpa riikide juhtidel tuleb majanduskriisi tingimustes vastu v tta hulgaliselt raskeid õtsuseid, mis eeldavad ulatuslike kõmprõmisside saavutamist liikmesriikide vahel.

Euroopa Komisjoni president Jose Manuel Barroso ütles hiljuti Tallinnas käies, et Euroopa Liit on tugevam kui kunagi varem. Otsati on selles arvamuses terake tõtt, kuid kahjuks siiski ka paras annus soovmõtlemist. Viimasel ajal süvenev globaalne majanduskriis on tekitamas Euroopa Liidus suhete murenemist ning kutsunud esile vastastikuse umbusalduse ilminguid.

Ka minu viimasel kohtumisel kolleegidega Euroopa Liidu liikmesriikide parlamentidest räägiti murega proteksionismi tekke võimalustest ühenduse siseturul. See oleks mõistagi halvim, mida maailma suurim vabakaubanduspiirkond võiks praeguses kriisisituatsioonis teha.

Teiseks tõsiseks ohuks Euroopa Liidu nii vajalikule ühtsusele võib saada liikmesriikide eritasandiline blokistumine. Suurriikide soov initsiatiivi näidata on mõistetav, kuid see ei tohiks kindlasti toimuda

teiste liikmesriikide üleselt või hoopiski selja taga.

Meile on väga tähtis nii Tšehhi käimasoleva kui ka Rootsi eelseisva eesistumise õnnestumine Euroopa Liidus. Mõlemal juhul on rõhutatud prioriteedid Eestile väga lähedased ning meie turvalisemale tulevikule olulised.

Eriti tähtsaks tuleb pidada energiajulgeoleku kasvatamist Euroopa ühtse energiapoliitika ja uute energiaühenduste loomise kaudu. Samuti on oluline Euroopa Liidu idapartnerlusprogrammi käivitamine ja Läänemere strateegia ellurakendamine. Esimesel juhul looksimme uusi võimalusi demokraatia ning püsiva õigusriikluse tugevdamiseks Euroopa Liidu vahetus naabruses.

Läänemere strateegia look aga hea võimaluse täiendava tõuke andmiseks Euroopa Liidu sisemise integreerituse suurendamiseks ning olemasoleva potentsiaali paremaks ära kasutamiseks.

Seega veel kord: meie peamiseks välispoliitilisteks eesmärkideks tänasel päeval peavad olema Eesti välismajandusvõimekuse ning lääneriikide ühtsuse tugevdamine.

Artikli aluseks on Marko Mihkelsoni kõne Riigikogus välispoliitika arutelul 26. veebruaril 2009. ■

Konservatiivne, loe: roheline!

Liisa Pakosta

Konservatiivsus pole ainult vanadest traditsioonidest kinnihoidmine, vaid ka peale pikka läbikaalumist uute asjade omaksvõtmine. Konservatiivsus on eesti keeli alalhoidlikkus. Kui lähemalt vaadata, siis konservatiivsus oma puhtas ja algses tähenduses on vägagi roheline – ja sellest saab Euroopa üha paremini aru. Sest konservatiivne maailmavaade ei õhuta tarbimishullusele, vaid mõistlikule kokkuhoiule. Ei joosta ummisjalu kohe ostma iga „uut“ toodet, mis kaubandusvõrgu vaateakendel ostjaid peibutab. Kõigepealt otsustakse, kas üldse midagi uut on vaja, ja alles seejärel valitakse kaalutletult, milline pakutavatest pikka aega, turvaliselt ja säästlikult oma omanikku teeniks.

Maailmavaade või tarbimisharjumused?

Roheline elustiil on iga päevaga üha populaarsem. Nagu kõikide heade asjadega, saab neid ära rikkuda äärmuslikkus, põikpäisus või suure pildi nägemise asemel detailides urgitsemine.

Veel paar aastat tagasi jutlustati „rohelisest tarbimisest“ kui maailma päästjast. Täna on selge, et see on küll parem kui täiesti vastutustundetu tarbimine, kuid libe tee ometi. Valik ei ole mitte selles, kas sõita elektriautoga, hübriidautoga või tavalise bensiinimootoriga raudsüksuga, valik on hoopis ühistranspordis, see tähendab aga auto ostmata jätmist.

Kui mingi asi on pikki aastakümneid hästi toiminud ja järsku tasakaalust välja langenud, siis on pendlit raske tasakaalupunkti tagasi saada. Nüüd otsib kogu Euroopa sellist tasakaalupunkti. Või kas otsib? Osalt kihutatakse inimesi taga rohkem tarbima, et majanduskriisist välja saada, osalt jälle kutsutakse üles kokkuhoiule, varude ja rahanatukese säästmisele. Ameerikas püüti inimesi meelitada uusi autosid lausa toetusrahade abil ostma, õnneks on Euroopa asjadele jätkusuutlikumalt vaadanud. Täna on üha

rohkem inimesi igas riigis, kes räägivad, et tegelikult tuleb asjadele läheneda hoopis uuel moel. Kindlasti on naelapea pihta tabanud need, kes räägivad majanduskriisi asemel kultuurikriisist.

Uus on unustatud vana

Vastutustundlik ja mõistlik elamine on tegelikult inimkonnale olnud harjumuspärane mitte ainult aastasadu, vaid oluliselt pikemat aega. Kui vaadata väljamaa muuseumides lähemalt uhkeid kuningakodade kleite, siis on need nõelutud, paigatud ja parandatud. Meie oma talupojakultuuri varamust või ka jõukate mõisnike praktilisusest pole vaja rääkida – tarbimist korraldati nii, et jääke praktiliselt ei tekkinud. Tänapäeval hakatakse koolis naerma, kui keegi lapitud püksipõlvedega tuleb. Tarbimisharjad on tõdenud, et isegi uut kodutehnikat ostetakse tänapäeval pigem sellepärast, et olemasolev moodsama vastu välja vahetada, mitte sellepärast, et enam poleks millegi peal suppi keeta või millegagi tolmu imeda.

IRLi maailmavaatelised vennad Briti konservatiivid ongi näiteks juba üleeuroopalist tuntust kogunud rohelist konservatiividena. Nende programmis on näiteks kehtestada asutuste ja töökohtade autoparklatele omaette maks (et motiveerida inimesi kasutama tööl käimiseks jalgratast või ühistransporti ja mitte motiveerida tööandjat pakkuma töötajale ametiautot); pidurdada lennujaamade kasvu ning toetada selle asemel keskkonnasõbralikumaid transpordivahendeid, näiteks rongiliiklust; piirata autoreklaame sarnaselt alkoholi- ja tubakareklaamidega.

Ma ei kutsu lugejaid üles naturaalmajandusele. Ma ei hellita illusioone, et iga perekond loobuks argimugavustest. Ei raatsi ju isegi tagasi pöörduda kaevust vee tassimise või pesuköögis käsitsi pesuküürimise juurde, ikka tarbin tsentraalse veevarustuse teenuseid ja kodus on olemas ka pesumasin, suurepärane ajasäästja. Kuid tuleb jälgida, et paljukiidetud roheline eluviis poleks

mitte üks järjekordne tarbimisbuum, sest uus ja energiasäästlik külmkapp võib küll tarvitada pisut vähem elektrienergiat, kuid on ikkagi uus toode, mille tootmine on tekitanud hulgaliselt kahjulikke keskkonnamõjusid.

Avaliku sektori roll senisest tähtsam

Käes on ka aeg, mil maksumaksja raha õige kasutamine on eriti oluline. Kõige rohkem on avaliku raha suunajatel taas õppida talupojalooikast. Näiteks millistel kaalutlustel valiti elumajade ja tööhoonete asukohti, millistesse ehitussõlmedesse panustati. Maju ehitati ikka kõige sobivasse, mitte kõige mugavasse kohta, eelistati kohalikke materjale ja arvestati ilmakaari, et sisekliima oleks kõige soodsam. Kõik avaliku sektori poolt püstitatavad ehitised üle kogu Euroopa Liidu peaksid olema energiatõhusad ja vähemalt ideaalis vastama passiivmajade nõuetetele. Seetõttu võib küll ehitamine olla hinnanguliselt ehk mõni kuni paarkümmend protsenti kallim, kuid hilisemal kasutamisel annab kümme või isegi kaksikümmend korda suuremat energiasäästu.

Artikkel väljendab autori isiklikke seisukohti.

Kas rahvusvaheline struktuur vajab kapremonti?

Andres Herkel

*Riigikogu liige, Euroopa Nõukogu
Parlamentaarne Assamblee asepresident*

Küsimus sellest, kas külma sõja pärandina meie kasutusse jäänud organisatsioonid on jätkuvaks maailmaparandamiseks kasutatavad või mitte, nõuab tegelikult mitme probleemi lahtirääkimist.

Kõigepealt: milline see parandatav nüüdismaailm õieti on? Külma sõja lõppedes asusid eri maad ümberkorralduste teele, kuid nende tulemuslikkus on olnud erinev. Algselt ühesuunaline liikumine demokraatia trassil on jõudnud punkti, kus paljud on rajalt kõrvale astunud või lausa ümber pööranud, aga edasi minna ei sõanda õieti keegi. Vahepeal hakati kõnelema külma sõja tagasitulekust ning tavapärase demokraatiamõiste kõrval hakati rääkima mitte-liberaalsest, suveräänsest või kontrollitud demokraatiast. Paljud riigid, Venemaaga eesotsas, on neile sõbraliku abi korras pakutud demokraatiamudeli sisuliselt tagasi lükanud. Vähe sellest, tegelikult peetakse peenikest naeru ja käib Lääne paljukiidetud väärtuste sihilik õnestamine.

Seega asetub küsimus juba järgmisele tasandile. Kas need muudatused, mida rahvusvahelised organisatsioonid tegid eelmise sajandi lõpus, et tagada võimalikult tõhus demokraatia abiõppe süsteem, õigustavad end ka täna? Ja veel teravam küsimus on see, kas kiire laienemine on organisatsioonide eluvaimu turgutanud või vastuoksa – halvanud?

„Organisatsioonidest” kõneldes pean ma silmas nii ÜROd, OSCEd, NATOt, Euroopa Liitu kui ka Euroopa Nõukogu. Kõik need on rahvusvahelised superkehandid ja rahakulutamise masinad. NATO ja Euroopa Liit eristuvad nii selgemate eesmärkide kui ka rangemate liikmesusnõuete poolest. OSCE ja Euroopa Nõukogu seevastu on peatumatud demokraatiamisjonärid, kes jätkavad oma teed ka siis, kui edulootus puudub ja valehilmeste abil petukaupa tehakse.

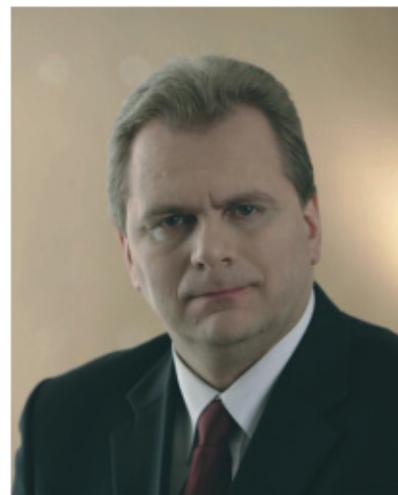
ÜROst pole mõtet kõneldagi, sest see pole Berliini müüri langemise järel ühtegi tõsiselt muudatust läbi teinud. Olles sõja võitjate klubina tekkinud, on ÜRO nüüd suur mitme kangiga pidur, kus iga julgeolekunõukogu liige võib panna seisma mis tahes algatuse. Erilise mõnuga teevad seda Hiina Rahvavabariik ja Venemaa Föderatsioon.

Esinduskogude olukorrast

Lisaks sellele, et organisatsioonid on suured ja nad peavad oma lugematute ülesannete täitmiseks moodustama mitmeid allstruktuure, kuulub nende juurde enamasti ka liikmesriikide esindajaist koosnev parlamentaarne kehand. Euroopa Nõukogul, OSCEl ja NATOl on parlamentaarsed assambleed, kuhu liikmesriigid lähetavad vastavalt oma suurusele kindla hulga oma riigi parlamendi liikmeid. Näiteks on Eestil igas assamblees kolm täisliiget ja lisaks määratakse Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee (ENPA) ja OSCE PA delegatsiooni sama palju asendusliikmeid.

Euroopa Parlamendil on kahtlemata eristaatus, sest ta on otsevalitav püsiparlament. See tuleb Euroopa Liidu kui riike tihedalt ja ühtse õiguse alusel ühendatud riikide föderatsiooni põhimõttest. Kui meil oleks Euroopa Komisjon ilma Euroopa Parlamendita, siis tähendaks see parlamentaarset rahvavõimu puudumist. Samas on parlamendi tähendus ja tõhusus Euroopa Liidus tihti sama kirgliku väitluse objekt, nagu see riikide parlamentide puhulgi hooti esile tuleb. Tunnistagem siinkohal, et otsusega valida Euroopa Parlamendi kuus liiget Eestis kinniste nimekirjade alusel on tehtud halb samm valija vabaduse vähendamise ning parteilise delegerimise suurendamise suunas.

Püsiparlamentina on Euroopa Parlamendil palju tegemist liidu siseküsimustega, kuid samas astub ta kohati julgemaltki välispoliitilisele pinnale kui näiteks ENPA, kes tihti piirdub liikmesriikide

probleemidega. Näiteks on Euroopa Parlament järjepidevalt reageerinud Tiibeti küsimusele. Naabruspoliitika instrumentidega ja mitteliikmesriike katvate delegatsioonidega täidab Euroopa Liit ja tema parlament osalt ka sarnast demokraatiamissiooni, mis on OSCE ja Euroopa Nõukogu pärisosa.

Nagu Euroopa Liit oma laienemisega, nii on ka jõudsalt Itta liikunud Euroopa Nõukogu läbi teinud suured muutused. Alates 1996. aastast on Euroopa Nõukogu ilmekaim tunnusjoon ilmselt see, et tegemist on organisatsiooniga, kus Venemaa on liige. Sestsaadik on üleval ka küsimus kumb kumba rohkem muudab – kas Euroopa Nõukogu Venemaad või vastupidi – Venemaa Euroopa Nõukogu?

1998. aastal sisustati seni vähese koormusega toimunud Euroopa Inimõiguste Kohus alaliste kohtunikega, kes nüüd tegelevad liikmesriikide kodanike kaebustega, kui nende siseriiklikud võimalused kohtus õigust saada on ammendunud. Ühelt poolt on sellest kohtust saanud Euroopa Nõukogu kõige tõhusam asutus, aga teiselt poolt käib kuhjuvate kohtuasjade hulk pärast paljude probleemsete riikide liikmeks saamist selgelt üle jõu (100 000 läbi vaatamata asja!) ja vajadus uue reformi järele on ilmne. Parlamentaarne Assamblee on teinud eraldi järelevalvekomitee,

mis jälgib vastsete liikmesriikide poolt organisatsiooni ees võetud kohustuste täitmist. Selle komitee tööruutini on kokku võetav ühe mu kolleegi lemmikväljendiga: „*It is not clear whether it is a House of Democracy or simply Hospital of Democracy!*”¹

OSCE ilmselt veel enam stagneerunud struktuuris väärib enim tähelepanu süsteemseid valimisvaatlusi korraldav ODIHR (*Office for Democratic Institutions and Human Rights*). ODIHRI tõhususele viitab kas või tõsiasi, et viis aastat tagasi, kui päevakorral oli OSCE reform, püüdis Venemaa kõige enam saavutada just selle üksuse tasalülitamist. Valimiste kallal norimine pole ju see, mis Venemaale meeldib.

Kokkuvõttes võin kinnitada, et rahvusvaheline struktuur demokraatia ja inimõiguste tagamiseks Euroopa kontinendil on suur, keeruline ja mitte eriti tõhus. Leidub dubleerimist ja konkurentsi. Näiteks põhjustas Euroopa Liidu kava luua eraldi Inimõiguste Amet Euroopa Nõukogus üpris naljakaid raevupurskeid, sest ebaõnnestumistele vaatamata peab nõukogu seda kiivalt „oma teemaks”.

Arvatavasti pole Eesti võimuses olemasolevaid struktuure oluliselt muuta, selleks on need laevad liiga suured. Kuid tähelepanu juhtimine ebaefektiivsusele ja mõttetusele on kindlasti vajalik. Kuna majanduskriis võib peagi senist priiskamist kärpima hakata, on oluline jälgida, et ohvriks ei toodaks rahvusvahelise masinavärgi tarvilikumaid funktsioone.

***

Ma ei tea, kas kellelgi meie praegustest või tulevastest Euroopa Parlamendi liikmetest jätkub hoogu kirjutada kogetust memuaarid, poeem või romaan. Tervitav see muidugi oleks. Igal juhul on üks ENPA Eesti delegatsiooni endine liige kirjutanud Peter Morgeni nime all romaani „Sõnum”, kus kordamööda hargneb Jeesuse elu ja sündmustik Strasbourgis ENPA istunginädalal. Romaan on vastukaja äratanud nii „Diplomaatias” (Sulev Kannike) kui „Sirbis” (Kaarel Tarand) ja ma ei tahaks kunstikavatsuslikku külge täiendavalt arvustada.

Minu tähelepanu äratas preili Bonfromage'i tegelaskuju. Ta on uus Euroopa maailmaparandaja, kes seisab sugude absoluutse võrdsuse eest ja suhtub mõistmatusega Ida-Euroopa „primitiivsetesse” probleemidesse. Bonfromage,

kes on kahtlemata utreeritud ja üldistatud kuju, loob endale kujuteldavaid lahinguvälju, et neid siis võidukalt alistada. Ta takerdub vaid siis, kui sõlmib end liiga tihedasse koostöösuhtesse ja magab oma eesmärkide saavutamise nimel venelasega. Samas on oht, et Bonfromage'i süüdimatu entusiasim ja kitsas maailmanägemine varjutab tõsised probleemid, kus mängus on inimeste elud.

Kuna Peter Morgen esindas Eestit ja Euroopa Rahvapartei saadikurühma aastatel 2000–2003, võib eeldada, et sel ajal kangastunud põhimulje pole enam seesama, mis ta on nüüd. Aga kahtlemata on Morgen ja siinkirjutaja ka erinevad inimesed, et asju erinevalt näha. Minu jaoks on preili Bonfromage'i sündroom küll olemas, aga ta mängib oma rolli kuskil kaugeneval taustal.

Tänane tööde on veel raskem. Minu meelest saadakse suurepäraselt aru, milline mäng käib. Kui kirjanik Morgen peaks uut antikangelast vajama, siis võiks see tinglikult olla härra Mauvaispomme, kes tähtsustab isiklikku ja geopoliitilist koostööpinda ressursirikaste riikidega. Kui neil riikidel on probleeme Euroopa väärtuste järgimisega, siis on viga Mauvaispomme'i järgi väärtustes, mida tuleks avaramalt mõtestada. Ma ei tea, kas sarnane tegelaskuju on jõudnud juba

Euroopa Parlamenti või kavatseb sinna kandideerida, aga ENPAs ja võib-olla mõnes teiseski assamblees askeldab ta valitud rahvaesindaja enesekindlusega. Ilmselt päästab Euroopa Parlamenti osaliselt tõik, et Venemaa pole liige.

Kokkuvõte

Vastates pealkirjas püstitud küsimusele pean tõdema, et jah, kapremont tuleks rahvusvahelisele riikide koostöö struktuurile kasuks. Eriti vajab remonti ÜRO ja julgeolekunõukogu süsteem. Demokraatia edendamine Euroopa Nõukogu ja OSCE vahenditega jookseb kindlasti liiva, kui sihtriik pole sellest huvitatud. Seda aga ei lahenda ükski struktuurimuutus. Sellepärast asetaksin ma esikohale hoopis väärtusküsimuse. Kui mõni struktuur ei suuda enam väärtuspinnal püsida, siis on isegi likvideerimismenetlus õigustatud. Aga see ei pruugi eriti lihtsalt mõistmist leida. Esimese sammuna on meie asi Euroopa väärtusi kaitsta.

¹ Pole selge, kas tegemist on demokraatiakoja või lihtsalt demokraatia haiglaga!

ERP-ED fraktsiooni kümme prioriteeti 2009–2014 „Tuues Euroopa inimeseni”

EUROOPA VÄÄRTUSED

Oluliste väärtuste kaitse

/.../

Euroopa Liit peab enam kui kunagi varem kaitsma inimväärikust:

/.../

- tagades kõigile inimestele väärikad elutingimused;
- võideldes diskrimineerimise ja vägivalla vastu;
- toetades perekondi, kui inimeste sotsiaalse ja isikliku arengu hälli;
- edendades tegelikku soolist võrdõiguslikkust.

Järjest suurenevas sallimatuse õhkkonnas peab Euroopa Liit võitlema südametunnistus-, sõna- ja usuvabaduse eest kogu maailmas.

/.../

Euroopa Liit peab kõigi võimalike vahenditega edendama rahu väärtustamist:

- toetades püüdeid saavutada rahu pinge- ja konfliktipiirkondades;
- osaledes kultuuride ja usundite vahelistes dialoogides;
- võideldes halastamatult mis tahes terrorismiilmingutega.

Euroopa Liit peab tagama oma territooriumil majandusvabadused:

- tugevdades siseturu nelja põhivabadust (kaupade, teenuste, isikute ja kapitali vaba liikumine), töötades välja õigusaktid, mis võimaldavad kõikidele kodanikele ühetaolise juurdepääsu neile õigustele;
- tagades õpetamis- ja haridus- ning teadusuuringute vabaduse, millest saab

alguse mõttevabadus ning mis on teadmispõhise majanduse üks olulisi eeltingimusi;

– tagades vaba juurdepääsu oma territooriumile ja võrdse kohtlemise seaduslikele sisserändajatele, võideldes samaaegselt ebaseadusliku rände ja inimkaubandusega;

– toetades igapäevast õigust teha rohkem tööd, et saada suuremat sissetulekut, pidades eeskätt silmas noorte, eakate ja naiste huve;

– tugevdades hoiustajate ja aktsionäride õigusi ja kindlustunnet.

Tõhus Atlandi-ülene solidaarsus

/.../

– Atlandi-ülelised suhted on meie välispoliitika nurgakivi ja seetõttu tuleb neid suhteid tugevdada;

/.../

– NATO tugevdamine eeldab Euroopa kaitsevõime märkimisväärset tõhustamist, mis peab jääma julgeolekuga seotud nõupidamiste põhiküsimuseks;

– energiajulgeoleku vallas tehtava koostöö küsimus on Atlandi-üleste suhete üks olulisemaid aluseid;

– Ameerika Ühendriikide praeguste ja tulevaste valitsustega tehtav koostöö on oluline eeskätt neis valdkondades, kus Atlandi ookeani kahe kaldal vahel esineb lahkavõimusi, nagu rahvusvahelise kriminaalkohtu roll, energiajulgeolek ja kliimamuutused;

– Ameerika Ühendriigid peaks oma viisarežiimi raames käsitlema kõiki Euroopa Liidu liikmeriikide kodanikke võrdselt, ning lähtudes täielikult vastastikkuse põhimõttest;

/.../

Euroopa väärtuste jagamine oma naabritega

Euroopa Liit nõuab naabruspoliitika arendamist ja süvendamist.

/.../

Euroopa naabruspoliitikat, Vahemere Liitu ja strateegilist partnerlust Venemaaga tuleb edasi arendada ja tõhustada ning nendega seotud vahendeid ratsionaliseerida. Arendada tuleb konkreetseid keskkonnakaitse, hariduse, liikuvuse ja majandussuhete projekte.

ERP-ED fraktsioon toetab samuti visiooni terviklikumast ja selgemast Euroopa Liidu Musta mere piirkonna strateegiast, mis läheb kaugemale praegusest algatusest ja näeb ette julgeoleku- ja koostöölepingu sõlmimise Musta mere ja Kaspia mere piirkonnaga, mis hõlmaks võrdsetel alustel Euroopa Liitu, Türgit ja kõiki sealseid rannikuriike, püüdes täielikult kaasata ka Venemaad.

Euroopa Liiduga ühinemine eeldab nõustumist ühise poliitilise nägemusega, mille aluseks on ühised väärtushinnangud.

/.../

Euroopa Liiduga ühinemine ei saa olla ainus meie käsutuses olev abinõu, et veenda teisi riike tegema nende endi huvides olevaid ümberkorraldusi. Ka muude vahenditega on võimalik luua meie ümber piirkond, mida iseloomustavad rahu, stabiilsus, demokraatia ja õitseng, ning kaasata turvaliselt meie poliitilisse mõjuvälja naaberriigid, kes soovivad tihendada oma sidemeid Euroopa Liiduga.

/.../

EUROOPA MAJANDUSKASV JA TÖÖHÕIVE

/.../

Finantskriisi lahendamine ja majanduse taastamise ettevalmistamine

– sidus ja kõiki pooli hõlmav majanduspoliitiline ühisstrateegia, mis võimaldab kiiresti taastada Euroopa majanduskasvu ja pidurdada inflatsiooni. Esmajärjekorras peame toetama eurooplaste ostujõudu ja vältima maksukoormuse suurenemist, mis pärsib algatusvõimet;

– praeguses majandusolukorras tuleb erilist tähelepanu pöörata pangandussüsteemide säilitamisele, et tagada majanduse rahastamise jätkumine ja hoiustajate turvalisus ja usaldus. Edendada tuleb kõiki meetmeid, mis aitavad vältida laenuitingimuste karmistumist ettevõtete, eeskätt VKEde suhtes;

/.../

Ühtse turu rakendamise kiirendamine

– viima lõpule ühtsete turgude rajamise energia, transpordi (üleeuroopaliste transpordivõrkude kiire laiendamise teel) ja teenuste vallas, seejuures eriti ettevõtetele osutatavate teenuste alal;

/.../

Euroopa eelarve ja selle rahastamise ümberkorraldamine

ERP-ED fraktsioon on seisukohal, et Euroopa Liidu rahastamismudel on vananenud ning tuleks põhjalikult läbi vaadata.

/.../

Terrorismivastase võitluse aktiveerimine ja kodanike kaitsmine organiseeritud kuritegevuse eest

Peamist ohtu meie elukorraldusele ja väärtustele kujutavad terroriorganisatsioonid, eeskätt „džihaadiga” seotud terrorism.

Terrorismivastane võitlus kuulub liikmesriikide pädevusse. Poliitiline roll langeb ka Euroopa Liidule, kes peab rajama üleeuroopalise üldise julgeolekusüsteemi.

Terviklik Euroopa poliitiline projekt džihaadiga seotud terrorismi peatamiseks:

– me peame võitlema terrorismi, mitte usundiga – tuleb teha selget vahet islamil ja džihaaditerrorismil;

/.../

– Euroopa Liidu välispoliitikas tuleb eristada režiime ja valitsusi, kes toetavad otseselt või kaudselt terrorismi, ja neid, kes seda ei tee, ning käituda sellele vastavalt. Euroopa Liit peab töötama välja tegevuskava demokraatia arendamiseks islamiriikides;

/.../

Sidus energiapoliitika, milles arvestatakse kliimamuutuste ja säästva arenguga

ERP-ED fraktsioon nõuab mitmekesise energiavarustatuse juurutamist, mis suurendab energiatõhusust kõikides tegevusvaldkondades, samuti energia siseturu rakendamist ning sidusa energia välispoliitika kujundamist.

/.../

Energiatõhusus – konkurentsivõime võtmetegur ja austav suhtumine keskkonda

/.../

Energia siseturg, mille aluseks on avatud konkurents, kõrge tõhusus ja kuludele vastav hind.

Solidaarse energiadiplomaatia loomine

/.../

Liikmesriigid töötavad välja omavahelised solidaarsusmehhanismid kriisiolukordade jaoks. Kahe viimase aasta gaasitarnekriisid ja kaks üleeuroopalise tähtsusega õnnetust annavad tunnistust vajadusest parandada füüsilisi ühendusliine ja kiirreageerimismehhanisme, mis võimaldavad vältida selliste sündmuste võimalikke dramaatilisi tagajärgi majanduse ja ühiskonna jaoks.

Ühise rändepoliitika arendamine

Meelekindlus võitluses ebaseadusliku sisserändega

Solidaarsus ja koostöö kolmandate riikidega

– üleeuroopalise solidaarsuse tõhustamine nende liikmesriikide suhtes, kellele langeb ebaproportsionaalselt suur osa sisserändest;

– rände päritolu- ja sihtriikide vahelise koostöö tihendamine.

/.../

Paremini kooskõlastatud varjupaigaõiguse haldamine

/.../

SOLIDAARSEM EUROOPA

ERP-ED fraktsioon usub tasakaalustatud territoriaalsesse arengusse.

• Kriis võib avaldada negatiivset mõju Euroopa Liidu vähim arenenud piirkondadele ning neile, kes neis piirkondades elavad ja töötavad. Seetõttu nõuab ERP-ED fraktsioon ambitsioonika territoriaalse ühtekuuluvuspoliitika rakendamist.

/.../

ERP-ED fraktsioon usub töö edendamise ja ettevõttesesise dialoogi vajadusse

/.../

Uutest tuultest Venemaa ajaloo poliitikas

Peeter Tulviste

Riigikogu liige

Kui rääkida Venemaa välispoliitikutega, toovad nad tavaliselt esile kolm-neli põhjust, miks Venemaa ei saa nende meelest tunnista Balti riikide (siia panevad nad vahele sõna „väidetavat“) okupeerimist N. Liidu poolt 1940. Need on:

- kui Venemaa okupeerimist-annektseerimist tunnistaks, siis hakkaksid Balti riigid okupatsioonikahjude heastamist nõudma, ja nende järel riburada kõik teised,

- Balti riikidesse Venemaalt ja mujalt N. Liidust sissetulnud osutuksid siis hoobilt okupantideks ja sellest järelduks nende jaoks ebameeldivaid asju,

- me juba tunnistasime – kui kuulutasime õigustühiseks Molotovi–Ribbentropi pakti. Mida te veel tahate?! (Vrd Putini vastusega Astrid Kannelile),

- okupatsiooni tunnistamine teeks valu praegu elavatele sõjaveteranidele, kes pole milleski süüdi.

Tähtsam kui loogika silmatorkav puudumine ja taevani kisendavad vastuolud selles neljapunktilises küünilises põhjenduses on, et:

- vestluses ei korrutata juttu Balti riikide „astumisest“ N. Liitu, mis on ilmselt mõeldud üksnes avalikuks tarbeks,

- ei eitata enam küüditamisi, mahlaskmisi ega kõike muud, millega nõukogude võim meil – nagu igal pool mujalgi – silma paistis. Lisatakse: me kõik oleme ohvrid, venelased kannatasid kõige rohkem, süüdistada pole kedagi, tuleb vaadata tulevikku.

Viimasel ajal ongi Venemaal kiiresti levimas seisukoht, et pole mõistlik ajaloo sündmusi maha vaikida, nagu seda tehti nõukogude ajal. Niikuinii teati tollal ja teatakse praegu, mis tegelikult juhtus. Selle asemel tuleb neid sündmusi tunnista, õpikus nimetada, mõista ja

õigustada. Umbes nii et: jah, Katõnis tapeti kuklalaskudega kaksikümend tuhat Poola ohvitseri, sest see oli suur Nõukogude-vaenulik jõud ja võimalik oht. Jah, Stalin oma kaaskonnaga mõrvas kümneid miljoneid inimesi. Nad pididki seda tegema, sest ainult nii sai maha jäänud Venemaast teha maailmariigi. Põhjendatakse-õigustatakse muidugi ka Molotovi–Ribbentropi salalepet ja Balti riikide anastamist, samuti ukrainlaste surnuksnäljutamist. Lugeja võib nüüd huvi pärast ise kokku seada samalaadse õigustava teksti holokausti kohta. Saksa neonatsid leiavad sellest N. Liidu ajaloo uuest kontseptsioonist kindlasti lohutust, tuge ja eeskujut. Jah, tapsime, tuligi tappa... Ise kannatasime ka... Vaatame parem ühiselt tulevikku...

Selle käimasoleva muutusega ajaloo esitamises oleme kummalisel viisil leidnud endale hulganisti mõttekaaslast, kes ei eita Baltimaade annekteerimist (sõna „okupatsioon“ neile Baltimaade kontekstis ei meeldi, ehkki N. Liidu okupatsioonitsoonist sõjajärgsel Saksa maal ja Nõukogude okupatsioonist sõjajärgses Austrias räägitakse asju õigete nimedega nimetades ilma emotsioonideta). Kaugemale see mõttekaaslus ei ulatu, sest nagu öeldud, tõsiasju tunnista-

tatakse küll, aga neid ei mõisteta mitte hukka, vaid hoopis õigeks. Seda kombinatsiooni, et „muidugi marssisime sisse, pidigi marssima“, kohtas varem üksnes mõne kõrgema sõjaväelase mälestustes, kelles oli rohkem kui teistes sirgjoonelisust ja kel oli ehk ka piisavalt tugev seljatagune, et sai lausvalesse tõtt riputada...

Kuni meie siin oma ajalootõde eest seisame, on Venemaal puhkenud palju mastaapsem ajaloo sõda Ukrainaga. Selles minnakse ajas sajandeid tagasi ja kantakse praegused etnilised vastandused tollastesse oludesse üle, ilma et silm ka pilguks. Head mehed arvatakse praeguse „meie“ hulka, halvad määratakse „nendele“ kaela.

Peterburi sotsioloogide andmetel saavad kujutelmad naabritest kui Venemaa igipõlistest vaenlastest aina uut hoogu juurde. Vaenlaste edetabel muutub vastavalt sellele, mis maailmas toimub. Edetabeli tippu kuuluvad praegu Ukraina, Gruusia, USA ja meie koos lätlastega. Teine süvenev tendents, mis on leidnud kajastamist niihästi viimaste aastate ilukirjanduses kui ka tavateadvuses, on käegalöömine muule maailmale ja Venemaa taasisoleerimine sellest. ■

Kolm kiiret küsimust Euroopa majanduse kohta

Vastab Karoli Hindriks

Triin Junkur

Kuivõrd ühtne on täna Euroopa Liidu majandusruum?

Euroopa Liitu kuulub 27 riiki, kelle koostöökogemus ning kultuuriline ja ajalooline taust on kohati väga erinev. Euroopa Liidu ühtse majandusruumi alustaladeks olev kaupade, teenuste, tööjõu ja kapitali vaba liikumine pole veel saanud paljude liikmesriikide puhul 100-protsendiliselt reaalsuseks. Kindlasti liidab uusi liikmesriike Euroopa majandusruumiga euro kasutuselevõtt. Üheks Euroopa Liidu majandusruumi ühtust pärssivaks teguriks on ka liikmesmaade nõrk ettevõtluskultuur, mis on tingitud näiteks välisinvesteeringute ja riigiettevõtete liigest mõjust majanduse arengule ning ettevõtluskogemuse puudulikkusest. Näiteks kui New Hampshire'i osariigi ettevõtja otsustaks USAs uuenduslikke vahukomme tootma hakata, siis oleks neid kindlasti tunduvalt kergem turustada teistesse osariikidesse kui Euroopa Liidu riikidesse, sest sinne ettevõtluskultuur on mitmetahulisem ning usalduse ja poolehoiu võitmiseks tuleb tunduvalt rohkem vaeva teha.

Kas piirkondlik mitmekesisus pärsib Euroopa arengut?

Euroopal on palju eri nägusid, mis peegelduvad ka piirkondade ettevõtluskultuurides. Kui näiteks Vana-Euroopa riikidele on iseloomulik aeglane ja sageli liiga keeruline asjaajamine, siis paljudele uutele liikmesriikidele on vastupidi omane kiire reageerimis- ja kohanemisvõime. Usun, et Euroopa mitmekesisusse tuleks suhtuda kui võimalusse õppida üksteiselt, et koos arendada maksimaalselt efektiivne ettevõtluskeskkond. Näiteks on kutsutud mind kui ettevõtjat viimastel aastatel kümnetele konverent-

sidade ja seminaridele esinema. Aruteludel osalemise kaudu olen aga saanud palju huvitavaid kontakte. Täna tunneb Eesti ettevõtja ennast Euroopas võrdsemana kui iial varem. Muutunud on nii suhtumine meisse, meie toodetesse kui ka teenustesse. Euroopa Liidus hoitakse kokku ning püütakse üheskoos edasi minna. Kultuuriliste eripäradega toime tulla on vahetevahel keeruline, kuid usun, et usaldus Euroopa toodete ja teenuste vastu on kasvamas. Kas ei oleks mitte tore, kui prantslastel oleks vahest hommikusöögiks *croissant*'i asemel kohuke või itaallastel anšooviste asemel Tallinna kilu.

Kuidas saaks Euroopa Liidu ettevõtluskultuuri parandada?

Väga tervitav on näiteks Euroopa Komisjoni innovatsiooni ja väikeettevõtluse direktoraadi töö selle nimel, et Euroopa Liidus oleks ettevõtte asutamine võimalikult lihtne, kiire ja odav. Ainult ettevõtlikus, uuendusmeelses ja loovas ühiskonnas võib loota ka ettevõtluskultuuri paranemisele. Uurimused näitavad, et lääneriikides on näiteks 80% tootlikkuse kasvust pärit innovatsioonidest. Samas omab Euroopa Komisjoni andmetel vaid ligi 5% Euroopa kooliõpilastest ligipääsu majandusõppele. Majandusõpet koordineeriva Junior Achievement Young Enterprise'i andmetel hakkavad aga ligi 15% koolis majandusprogrammi läbinud õpilastest 20–29 aasta vanuselt tegelema ettevõtlusega ja peale 29. eluaastat tõuseb see protsent üle 25 – iga neljas programmi läbinu suundub ettevõtlusse. Üldhariduskoolides peaks õpetatama ka majandust, mis innustaks noori olema ettevõtlikud ning mõistma paremini maailma. ■

Karoli Hindriks on õppinud Pärnu Raeküla Gümnaasiumis, Portsmouth High School'is USAs, Estonian Business School'is, Int Bba-s. On loonud õpilasfirma SMILEX, olnud Pärnu Postimehe korrespondent, aktsiaseltside Nordico ja Taastusravikeskus Sõprus nõukogu liige, praegu Heatuju Maaletooja OÜ (Goodmood) juhatuse liige ja MTVEesti tegevjuht.

Energiapoliitika ja energiajulgeolek – praeguse Euroopa tähtsaimad küsimused

Anna-Greta Tsahkna

*Tartu Ülikooli majandusteaduskonna
teadusmagistriõppe üliõpilane*

Praeguses maailmas on riikidevahelistes suhetes selgelt kõige olulisem teema energia. Euroopa Liidu ühtsuse põhimõtted on hakanud mõranema just sealt, kus king kõige rohkem pigistab – energiavajadus. Puudulik ühtne (välis)energiapoliitika loob kolmandatele riikidele, otsesõnu Venemaale, hea võimaluse riiki riigi haaval Euroopa Liidu ühtsuspõhimõtted jalge alla tallata ning haarata initsiatiiv oma tingimuste seadmiseks. Sisuliselt võib öelda, et Euroopa alistamiseks ei ole vaja Venemaa tanke ega sõjalist jõudu. Vaja on vaid energiaressursse ja nutikat välispoliitikat. Killustatud liikmesriigid teevad ülejäänu ise. Meie ülesanne on seista ühtsuse eest Euroopas ning oma kogemuse abil meelde tuletada seda julgeolekuriski, mis idapiiri taga asub.

Kui 90ndatel algasid Euroopas energiaturu reformid Inglismaa ja Norra juhtimisel, siis seati peamiseks eesmärgiks madalad elektrihinnad, mida loodeti saavutada suurema konkurentsi kaudu. Aastal 2009 rõhutatakse üha enam energiajulgeoleku tähtsust energiapoliitikas ning üha vähem keskendutakse hinnale. Energiajulgeoleku teema tõusis eriti teravalt esile hiljutises Vene-Ukraina gaasitülis, mis andis tervele Euroopa Liidule selge signaali: midagi peab muutma.

Euroopat vaevavad elektriturude avamise tagajärjel kolm suurt probleemi: ebapiisavad investeeringud tootmisvõimsustesse, tootjate kontsentratsioon ja puuduvad ühendused liikmesriikide vahel. Euroopa Liit impordib hetkel 50% oma vajaminevast energiast.

Ukraina ja Venemaa vaheline gaasitüli jättis mitmed ELi liikmesriigid gaasita ligi kolmeks nädalaks. See kõik on tinginud energiaküsimuste muutumise Euroopa Liidu poliitika oluliseks osaks. Eelmise aasta lõpus vastu võetud energia-

ja kliimapakett annab lootust ühtse energiapoliitika kiiremaks sünniks. Euroopa energiapoliitika eesmärk „20-20-20”, s.t vähendada 2020. aastaks kasvuhoonegaaside heiteid 20% võrra, suurendada taastuvenergia osa energia lõpptarbimises 20%ni ja vähendada energianõudlust 20%ni, on hea suund, kuid siiski mitte päris piisav.

Eesti jaoks on energiajulgeoleku seisukohalt äärmiselt oluline Euroopa Liidu ühtse energiapoliitika väljatöötamine suhetes kolmandate riikidega. Olukorras, kus Euroopa Liidu energiatootjad peavad tulevikus ostma oma süsinikdioksiidi kvoodioksjonitelt ning kolmandate riikide tootjatel sellist kohustust pole, on kolmandate riikide elektritoodang eelisolukorras. See võib viia kohalike tootjate väljatõrjumiseni turult. Teine oluline aspekt julgeoleku seisukohalt on toimiv energia siseturg koos reaalsete ühendustega liikmesriikide vahel, mida täna selgelt napib. Kolmas aspekt on tootmisvõimaluste mitmekesistamine, mis arvestades põlevkivi osatähtsuse vähenemist, muutub üha aktuaalsemaks.

Eestile kõige positiivsema aspektina ELi „20-20-20” kavas on välja toodud Läänemere piirkonna vastastikuse sidu-

mise kava, mis tulevikus peaks selle piirkonna tõhusamalt siduma ka Euroopa Liiduga. „20-20-20” eemärkides on käsitletud ka suhteid Venemaaga: Euroopa peaks laiapähaliste lepingute jaoks Euroopa-väliste tootjariikidega välja töötama uue põlvkonna sätted „energiaalase vastastikuse sõltuvuse” käsitlemiseks. Samas on tõsiasi see, et nõrgemas olukorras on ikkagi see pool, kes sõltub energiatarneist, mitte selle eest saadavast rahast. Ja paraku on nüüdses maailmas tõsiasi ka see, et ilma elektrita elu praktiliselt lakkab...

Energeetika on Euroopa Liidu üks alustalasid. Juba 1952. aastal Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse asutamislepingut ja 1957. aastal Euratomi asutamislepingut sõlmides nägid asutajaliikmesriigid vajadust ühtse energiapoliitika järele. 15. juulil 2003 jõustusid elektri ja maagaasi siseturu direktiivid (vastavalt 2003/54/EÜ ja 2003/55/EÜ), mis nägid ette energiaturgude liberaliseerimise. Elektri siseturu direktiiv sätestas elektrituru avamise mitte-kodutarbijatele alates 1. juulist 2004 ja kõikidele tarbijatele alates 1. juulist 2007. Eesti saavutas ühinemisel ELiga üleminekuperioodi, mistõttu meie elektriturug avaneb reaalselt alles hiljem.

Scampix

Ukraina peaminister Julia Tõmošenko, president Viktor Juštšenko ja Euroopa Komisjoni välisasjade volinik Benita Ferrero-Waldner koos komisjoni juhi José Manuel Barrosoga 23. märtsil Ukraina gaasivõrkude moderniseerimisprogrammi allakirjutamise pidulikul tähistamisel.

Eestil seisavad ees olulised väljakutsed, mis on seotud elektriturude avamisega aastal 2013. Meie elektrienergia tootangu osas on tähtsaim kütus põlevkivi, millest toodetakse ligi 95% elektrienergiat. Narva Elektrijaamade vanade plokkide praegusel kujul kasutamise keeld rakendub alates 2016. aastast. Vastavalt prognoosidele oleks 2013. aastal juurde vaja vähemalt kahe kolmandiku ulatuses uusi võimsusi. Euroopa Liidu liikmesriikidest on Balti riigid ainus piirkond, kus puudub ühendusvõimsuse defitsiit ehk ei eksisteeri nn pudelikaelu. See annab hea võimaluse ühiseks elektrituru tekkeks teiste Balti riikidega ning Estlink 1 ja 2 tagavad meile piisava ühenduse Soomega. Samas on Eesti ajalooliselt osa ühtsest endise NSVL energiasüsteemist, mis võimaldab meile päevapealt sisuliselt importida enamiku vajaminevast elektrist. Ühtne energia-

poliitika suhetes kolmandate riikidega (Venemaaga) on meile äärmiselt oluline, kuna meie tootjad võivad ebavõrdse konkurentsi tõttu kergelt turult väljatõrjutuks osutada. ■

Energiajulgeolek

Energiajulgeoleku puhul räägitakse enamasti poliitilisest, majanduslikust ja sõjalisest julgeolekust. Tegelikult võib aga kõige akuutsemaks osutada füüsilise ning sellega seondult ka ökoloogilise julgeoleku küsimus.

Meenutagem näiteks Moldovas toimunud maa-aluse gaasitrassi plahvatust käesoleva aasta algul. Kui selline õnnetus peaks juhtuma Läänemere kavandatava Nord Streamiga, oleks tagajärjeks rahvusvaheliste mõtmetega katastroof. Seda ei põhjustaks muide niivõrd toru katkemisest tingitud gaasileke, kuivõrd detonatsiooni tulemusena Läänemere põhjas asuvate toksiliste gaaside konteinerite dehermetiseerumine ja Teise maailmasõja lõpust merepõhja katvate uputatud pommivarude võimalik plahvatamine. – *Toimetus.*

Haridus ja koolitus: veel üks koostöövõimalus Euroopas

Madis Kübar

Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilane

Alates Lissaboni strateegia vastuvõtmisest 2000. aastal on Euroopa Liidu riigid pööranud väga suurt tähelepanu hariduse ja koolituse valdkonnale. Seda seetõttu, et elanikkonna oskused ja nende oskuste arendamise poliitika ei vasta enam tööturu praegustele, veel vähem tulevastele vajadustele.

Euroopa Liidu üks olulisim alustala on töjõu vaba liikumine, mis toimib kahjuks ainult teoorias. Kuigi piirid on lahti, ei ole aktiivsetel ja väljakutseid nautivatel inimestel sageli piisavaid või nõutavaid oskusi võõrriigis tööle saamiseks. Põhjuseid on mitu – ühelt poolt on need seotud ebapiisavate või tõkendeid seadvate reeglitega, teiselt poolt mängib väga suurt rolli ka noorte ebapiisav keeleoskus.

Puudujäägid hariduse vallas

Inglise, saksa ja prantsuse keelt peavad kõik nende keelte kõnelejad eraldiseisvalt juba piisavalt tugevaks oskuseks. Kahjuks on aga inglise keele kõnelejale Prantsusmaa ja Saksamaa suur tööturg suletud ning ka prantsuse keele kõneleja peab tõdema, et ilma inglise keele valdamiseta teda võõrriigis keegi tööle ei võta.

Olukorra lahendamiseks on Euroopa Komisjon pakkunud välja, et nii kutse-, ümber- kui ka rakenduskõrgharidusõppes tuleb pöörata senisest oluliselt suuremat tähelepanu keelte õppele. Hea keelteoskus üleeuroopalisel tasandil hoogustaks kindlasti märkimisväärselt töjõu liikumist.

Strateegiliste osapoolte koostöö

Laiendamist vajab ka koostöö kõrgharidust pakkuvate asutuste vahel. Praegu on koondunud lõviosa teaduse arendusest Ameerika Ühendriikide ülikoolidesse, kuna seal on lihtsalt teaduse tarbeks

kasutuses rohkem raha kui kuskil mujal maailmas. Kui Euroopa ülikoolid ei suuda rahaliselt Ameerika ülikoolidega konkureerida, siis on Euroopas vastu-kaaluks panna väga vanade traditsioonidega ja tugevate teadusüksustega ülikoolid, mis omavahel koostöös suudaksid haridusmaastikku oluliselt korrastada ja arendada.

Euroopa ülikoolid omavahelises koostöös suudaksid õppekavade ühtlustumise abil tagada ülikoolide lõpetajatele ühesuguse konkurentsibaasi. Samuti oleksid ülikoolid ressursse ühendades oluliselt edukamad oma teadus- ja arendusprojektides, mis oleksid atraktiivsed ka eraettevõtetele. Euroopas see valdavalt veel nii ei ole, kuid näiteks toimib selline edukas mudel praegu Tallinna Tehnikaülikooli ja Helsingi Ülikooli koostöös. Mitmed Eesti suur-ettevõtted nagu EMT teostavad oma arendusprojekte just selliste koostöömudelite raames.

Võimalused tööturul

Saksamaa noored tegelevad meie mõistes ülikoolis „lapsepõlve pikendamisega” – õpivad seal isegi kuni 30aastaseks saamiseni ning sisenevad tööturule tõeliste teoretikutena. Eesti ja teiste postsotsialistlike riikide võimalused sunnivad üliõpilasi tööle minema juba esimestel üliõpilasaastatel. Seega väljub kõrgkoolidest väga erineva praktilise tasemega töjõud. Edasi sõltub palju tööandjast – kas ta eelistab töötajana näha 30aastast teadlast, kellel puudub iga-sugune töökogemus, või inimest, kellel kõrge teaduskraadi asemel on juba pea 10aastane töökogemus.

Euroopa Komisjon sel teemal küll seisukohta ei võta, kuid Euroopa Liidus on hakatud aina rohkem tähelepanu pöörama sellele, et Erasmuse, Leonardo da Vinci ja teiste vahetusüliõpilasprogrammide raames ei piirdata ainult õppimisvõimalustega, vaid luuakse võimalusi ka praktikaprogrammides

osalemiseks. See näitab selgelt arengut meie traditsioonidele sarnasele hoiakule – tööturul läbilöömiseks on vaja mitmekülgset kogemust. Praktikavõimaluste laiendamine välisriikides asuvates ettevõtetes on samuti konkreetne samm suurema tööjõuliikuvuse suunas.

Tulevikuväljavaated

Nagu Eestis, on ka mujal Euroopas puudu selge pikemaajaline visioon, kuidas korraldada ümber Euroopa haridus- ja töömaastikku, et saavutada suuremat ühtlust. Eesmärk ei ole luua juurde uusi standardeid, mis, nagu aeg on näidanud, ei too oodatud lahendusi, pigem tuleb püüda olemasolevaid efektiivsemalt ja kasumlikumalt rakendada. Lihtsaima näitena võib nimetada mõne aasta eest Eestis 3+2 kõrgharidussüsteemile üleminekut, mille eesmärk oli saavutada ühtsus Euroopa teiste ülikoolidega.

Haridus- ja koolituspoliitika kuulub liikmesriikide pädevusse ning Euroopa Liidu roll on seni piirdunud pigem rahalise toetusega. Kuid kuna riigid üle Euroopa tunnetavad vajadust haridus- ja koolitussüsteemide ühtlustamise järele ning vaevlevad ühesuguste probleemide käes, on siiski mõistlik käsitleda neid küsimusi ühiselt ning teha teiste Euroopa riikide esindajatega vahetat koostööd. ■

Väikeettevõtlus – uue majandustõusu alustala?

Svetlana Baltina
ettevõtja

Uue aastatuhande algul jätkus hoogsasti eelmisel sajandil alanud majandustõus, kuid nüüd tundub, nagu oleks energia järsku otsa saanud. Kust leida majanduse elavdamiseks vajalik uus säde?

Kaasaegse majandussüsteemi energiaallikaks ning edu toojaks on väikeettevõtlus. Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted (ingl k *small and medium-sized enterprises, SMEs*, eesti k VKEd) on peamised uute töökohtade loojad Euroopas, mistõttu on ka Euroopa Liidu lootus VKEde abil majanduskasvu stimuleerida kõrge. VKEdest on saanud Euroopa majanduse alustalad, nende loodud on kaks kolmandikku erasektori töökohtadest.

Euroopa Komisjon määratleb väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid kui ettevõtteid, milles töötab alla 250 inimese ning mille käive on väiksem kui 50 miljonit eurot. Euroopa Liidus on 23 miljonit VKEd, mis moodustab 99,8% kõigist liikmesriikides tegutsevatest ettevõtetest. Neist suurem osa on seejuures mikroettevõtted (91,5%) ehk firmad, kus töötab kuni 10 inimest.

Euroopa Komisjoni VKE-poliitika viis peamist töövaldkonda on ettevõtluse edendamine, turgudele juurdepääsu tagamine, bürokraatia vähendamine, dialoogi ja konsultatsiooni tugevdamine sidusrühmadega ning kasvupotentsiaali suurendamine. Näiteks regionaalarengufondide kaudu aastatel 2007–2013 ettevõtluse, töökohtade ja majanduskasvu edendamiseks mõeldud ligikaudu 200 miljardit eurot jaotatakse suuresti ära VKEde vahel. Konkurentsivõime ja uuendustegevuse programmi ligikaudu 3,6 miljardist eurost, mille abil on 2013. aastaks võrreldes aastaga 2006 suurenenud Euroopa Liidu panus ettevõtluse ja innovatsiooni edendamiseks 60%, on 1 miljard eurot reserveeritud investeerimiseks VKEdesse.

Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete finantskeskkonna parandamiseks teeb Euroopa Komisjon tihedat koostööd liikmesriikide ametiasutustega. Algatatud on pankurite ja VKEde vaheline dialoog, et tuvastada ja vähendada peamisi takistusi, millega väikeettevõtte rahastamisvõimalusi otsides kokku puutuvad. Näiteks rahastas Euroopa Komisjon Euroopa Investeeringufondi kaudu Luxembourgis asuvat riskikapitalifondi, mille üks investeering oli ka internetipõhiseid telefoniteenuseid (VoIP) pakkuv Skype Technologies. Skype müüdi eBayle rohkem kui 3,25 miljardi euro eest.

Euroopa Komisjon on VKEde tagatisüsteemide kaudu toetanud Leedu mööblidisaini- ja -tootmisfirmat Softimus. Firma loodi 2003. aastal ning laienes seejärel kiiresti Läti, Varssavisse ja Londonisse. Kiire arengu tõttu tekkisid ettevõttel käibeprobleemid ning ilma Euroopa Liidu 50%lise tagatise finantseerimiseta poleks kommertspank ettevõttele käibekapitalilaenu andnud. Tänu toetusele saab Softimus jätkata laienemist ning luua uusi töökohti.

Euroopa Komisjon tegeleb aktiivselt ka ettevõtteid puudutava bürokraatia vähendamisega, analüüsides järjepidevalt liidu õigusakte, et eemaldada tarbetuks muutunud haldusnõuded. Komisjon õhutab ka liikmesriike läbi vaatama siseriiklikke dokumente, sest arvutuste kohaselt oleks võimalik Euroopa Liidus kärpida koguni 25% VKEde praegustest halduskuludest, mis aitaks aga omakorda ettevõtetel kokku hoida umbes 150 miljardit eurot ning suurendaks Euroopa Liidu SKTd 1,5% võrra.

Euroopa Liidu üks suurim kordaminek on 480 miljonit tarbijat liitva turu loomine ning piiriülese kaubanduse lihtsustamine. Tänu ühtsele turule on VKEdele tohutud kasvuvõimalused ning hiljutised laienemised on nende ärivõimalusi veegi suurendanud. Samas tekib küsimus, kas VKEd on suutnud piisavalt kasutada

ühisturu eeliseid. Kuigi Euroopa Liidu ühtne majandusruum eksisteerib juba aastaid, tegutseb 63% VKEdest ikka ainult oma kodumaal. Põhjus, miks väga sageli ei laieneta, on seejuures kesine kursisolek olemasolevate võimaluste ja piiriülese äritegevuse eeskirjadega. Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted on Euroopa tulevik, kuid nad vajavad toetust ja nõu, et Euroopa Liidu poolt pakutavaid võimalusi maksimaalselt ära kasutada. ■

Eesti sisekaemus NATO juubeli eel – meid kuulatakse rohkem, kui ise mõistame teisi

Andreas Kaju

kaitseministri nõunik

Ükski liit ei ole igavene. Maailma poliitiline ajalugu on väsinud, mõranenud, purunenud liitude ja alliansside ning nende asemele sõlmitud või tühja kohta kasvanud uute kokkulepete lugudest tihke. NATO 60. juubel, mida riigipead, välis- ja kaitseministrid nii Strasbourgis kui ka Kehlis toimunud NATO tippkohtumisel tähistasid, peitis ainult pealiskaudse silma eest asjaolu, et Lääne kristliku tsivilisatsiooni sõjaväsimuse igaveseks tavaks vermima pidanud Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon on enamiku oma elueast kannatanud ühtvõi teistsuguste pingete all.

Kas külma sõja lõppemisega on allianss oma eesmärgist ilma jäänud? Kas kunagi Nõukogude Liidu vastu suunatud ja Teise maailmasõja järgses kaoses eelkõige prantslaste ja brittide enesekindlust tõstma pidanud kaitseallianss on oma olulisuse minetanud? Kas Iraagi sõja algusaastatel peaaegu rebenemiseni pingestunud traageliidid Atlandi-ülestes suhetes näitavad eurooplaste ja ameeriklaste otsustavalt lahknevaid reaalpoliitilisi huve? Kas eurooplaste nõrkuse tõttu isolatsioonipoliitikast välja tulnud USA reorienteerib oma prioriteedid ümber tähtsust kasvatava Ida poole? Või on kaine seisukoht hoopis see, et vaatamata kõikidele pingetele ja probleemidele, mille loetelusse võib lähiajaloost lisada väga teravaid erimeelsusi Indohiina, Suessi, Lähis-Ida või Ladina-Ameerika küsimustes,¹ ja taktikalistele eelistustele on ühisosa siiski mõõtmatu olulisem ja laiem ning see on ka alliansi kestmise garantii?

Nendele küsimustele sekundeerivad marginaalsemad, kuid Eestis siiski alatasta levivad ajakirjanduslikud kuulujutud, mis räägivad sellest, kuidas NATOI pole kaitseplaani oma Ida-Euroopa liikmesriikide jaoks või kuidas NATO läänepoolsetes liikmesriikides tehtud arvamusuuringud just kui viitaksid nende

elanike soovimatusele häda korral meie appi tõtata. Praegusel infoajastul, kus on lihtsam küsida kui vastata, uuristab selline uudisevalik pigem meie enesekindlust ja –hinnangut ega tööta meie huvides.

Mis siis on NATO täna?

Tony Judt ütleb oma raamatus „Pärast sõda”,² et NATO oli oma asutamise ajal täielik bluff ja eurooplased polnud kindlasti veel valmis ega huvitatud koos sõdimisest. NATO lepingu sisu seisnes liitlaste sõjajärgses valmisolekus jagada omavahel informatsiooni ja teha koostööd sõjalise riigikaitse, julgeoleku, majanduse ja teiste valdkondade raames. Selle meenutamine praegu pole sugugi kohatu, sest see näitab väga ilmekalt, kui kaugele on poole sajandiga jõutud: alles 90 aasta eest Somme’i ja Ypres’ all üksteist verest tühjaks lasknud britid, prantslased ja sakslased on nüüd ühes sõjalises liidus, ühes tolliliidus, ühes rahaliidus. Meie võimetus oma huvide edendamisel end kas või hetkeks mõne teise riigi rolli mõelda on ka meie julgeolekupoliitika kujundajaid tihti lukustanud kitsastesse ja kõrvalistesse positsioonidesse, mida riiklike huvidena kujutada püütakse. Selle tulemuseks ei ole ainult süüdistused nn ühe-teemariigiks olemises, vaid ka see, et me ei tunne ära oma partnereid ja sõpru, kelle huvid on meie omadele tunduvalt lähemal, kui esialgu paistab.

NATO ja lääneliitlaste suhete pidevat arenemist sümboliseerib 60. aastapäeva eel prantslaste langetatud otsus naasta NATO sõjalistesse struktuuridesse, kust de Gaulle prantslased 42 aastat tagasi ameeriklaste ülemvõimu tasakaalustamiseks välja viis ja ühtlasi maalt 26 000 USA sõdurit välja saatis. De Gaulle’i üks põhilisi argumente oli, et riik, mis ei arenda välja enda esmast kaitsevõimet, seab end väljapääsmatusse strateegilisse sõltuvusse. See argument ei ole võõras ka meie meedias, kus julgeolekupoliitika kujundajaid on süüdistatud liigses

toetumises NATO kollektiivkaitse mehhanismile, selle asemel et arendada omaenda esmast kaitsevõimet.

Külma sõja lõpp vähendas näiliselt Euroopa ja USA sõltuvussuhet, sest sõltuvussuhte põhjustanud oht Nõukogude Liidu näol kadus. „Õnneks” andis Euroopa halvatus omaenda asjade korraldamisel põhjuse USAI NATO raames Balkanil lahvatanud sõtta sekkuda.

1995. aastal, kui vaid aasta oli möödunud Vene vägede lahkumisest Eestist, uskusid tõenäoliselt vähesed Eesti võimalusse saada NATO liikmeks. President Meri kõne Raekoja platsil USA asepresident Al Gore’i visiidi puhul oli siiras, kui ta rõõmistas asepresidendi toodud sõnumi üle: „Ameerika Ühendriigid ei välista Eesti liikmeksolekut NATO-s”. Ei välista! Nii ettevaatlikult sõnastas Eesti toonaseid NATO-püüdlusi igavene optimist! Ometi andis liitumislaine ning liberaalsete ja stabiilsete riikide tsooni nihutamine vastu Venemaa piiri NATOle uue ülesande – kasvatada julgeolekut oma idapoolsetel piirialadel, moderniseerida ja ühildada nende kaitseplaneerimisprotsesse. Kuna seda protsessi täiendas samaaegne ELi laienemine, kujunes sellest NATO jaoks kahtlemata edulugu – nii Eesti kui ka mitmed teised uued liikmed panustavad

Scanpix

NATO tippkohtumine 3. aprillil 2009 Strasbourgis tähistas organisatsiooni asutamise 60. aastapäeva. Praeguseks on 12 asutajaliikmega organisatsioonil 26 liiget.

nüüd oma võimete kohaselt NATO operatsioonidesse. Minikriiside kiuste loovad NATO Ida-Euroopa uued liikmed piirkonnas stabiilsust ja julgeolekut ning nende kaudu projitseeritakse demokraatiat Valgevenesse, Ukrainasse ja mujale.

Koos NATO 60. sünnipäevaga möödub Eesti saamisest NATO täieõiguslikuks liikmeks viis aastat! Ainult viis aastat! Ometi oleme nii eestlaslikult nõudlikud oma liitlaste suhtes, tihti peale kahtlustades neid valmiduses esimesel võimalusel meid kellelegi maha parseldada. Ehkki on ka neid, kes peavad sellist nõudlikkust õigustamatuks või lausa hüsteeriliseks, väärivad meie sõbrad, kes on meie murede suhtes alati olnud kaastundlikud (olgu et mõnikord patroneerivalt), meie suuremaid pingutusi neid mõista.

Teadaolevalt kavatseb NATO oma 60. tähtpäeval teha algust uue strateegilise kontseptsiooni koostamisega. Viimane kontseptsioon, NATO *raison d'être*, mis sedastab NATO olemasolu mõtte ja ülesanded prognoositavas keskmises ajaperspektiivis, pärineb aastast 1999. Kuid maailm on sellest ajast muutunud ning muutunud on ootused, mida NATO liikmed ja teised rahvusvahelised osalejad NATOle seavad.

Rahvusvaheliste Kaitseuringute kesku- se teadur Maria Mälksoo on teiste hulgas kirjutanud, et Eesti jaoks on tulevase strateegilise kontseptsiooni põhiküsimus selles, kas ja kuidas NATO kollektiivse kaitse nurgakivi (lepingu 5. artikkel) raames saavutada üksteisemõistmine osade NATO liikmete (ja seeläbi kogu alliansi) jaoks materialiseerunud vanade regionaalsete ohtude taastumise osas, ilma et sellega otseselt tõstetaks laua peale Venemaa küsimust. Selle ja sarnaste, kohati ühemõõtmeliste käsitluste kohaselt peaks Eesti ja teiste NATO idapoolsete riikide hirne maandavad klauslid ja põhimõtted (st Atlandi-ülene side, alliansi territoriaalne terviklikkus, usutav heidutus 5. artikli ja selle rakendusviiside näol) olema tulevases NATO strateegilises kontseptsioonis meie põhiline riiklik huvi.

Ma ei sea kahtluse alla sellise stsenaariumi soovitavust (eespool loetletud argumendid põhistasid kindlasti Eesti soovi NATO liikmeks saada), kuid kahtlen, kas huvide niisugune sõnastamine aitab eesmärki saavutada. Liidus, mille tegutsemispõhimõtted ja ühine ohuhinang rajanevad liikmesriikide madalaimal ühisel nimetajal ning kus kehtib konsensuse põhimõte, on meie suurim väljakutse õppida mõistma teiste liikmes-

riikide perspektiive ja motiive. Selleks et veenda vestluspartnerit oma argumentide õigsuses, tuleb ka tema seisukohti mõista. Euroopa pealinnades toimuva ja sealsete seisukohtade analüüs on meie praeguses ametlikus poliitikakujundamise protsessis kõige ilmsemate puudujääkidega. Samaväärselt ilmne on ka lahendus – poliitika kujundamisse tuleb taas kaasata poliitikud (*sic!*), kelle igapäevane suhtlemine Euroopa poliitilistes perekondades (eelkõige konservatiivid ja sotsialistid) annaks protsessile hädavajaliku sisendi. Neokonservatiiv Bob Kagan põhjendas Iraagi sõjaga seonduvaid erimeelsusi sellega, et Euroopa on just nagu Veenus ja USA just nagu Marss. Tuleb mõnda, et sama võrdlus kipub meenuma, kui vaadata Eesti ametnike ja välispoliitikaga reaalselt kokkupuutuvate poliitikute seisukohti ja informeeritust.

1930ndate õppetund on meile selge. Et vältida ajaloo kordumist ja üksiolemise abitust, on vaja mitmekülgselt, avatud, ausat ja põhimõtetele tuginevat välispoliitikat, mille käigus kujunevad liitlased, keda toetada ja kellele toetuda. Eesti liitumisprotsess nii Euroopa Liidu kui NATOga lisas siia veel ühe väärtusliku teadmise – meie usaldusväarsus tulevaste liitlaste ees kasvas tööga, mida suutsime ise endi kallal teha. Nii on paslik

Scanpix

Saksamaa kantsler Angela Merkel ametist lahkunud NATO peasekretäri Jaap de Hoop Schefferiga 23. märtsil 2009 Berliinis.

ka NATO 60. aastapäeval tõdeda, et Eesti riigi tugevus ja ka iseseisvus sõltub ennekõike meist endast. Sisemiselt tugev, ühtne ja demokraatlik Eesti on selline liikmesriik, tänu kellele püsib tugevana ka NATO. Mitte ükski liit ei ole igavene. Aga kui ka senised peaks murduma, on parem olla nende hulgas, kes kujundavad uued.

Käesolev artikkel sisaldab rangelt autori isiklikke seisukohti.

¹ Ajaloolane Geir Lundestad on kirjutanud, et loetelu raamatutest, mis käsitlevad NATO sisekriise alates 1950. aastatest, mahub üheksale leheküljele.

² Tony Judt, *Pärast sõda: Euroopa ajalugu 1945. aastast*. Tõlkinud Tõnis Värnik. Tallinn: Varrak 2007. ■

NATO uus peasekretär Anders Fogh Rasmussen

4. aprillil NATO uueks peasekretäriks valitud Anders Fogh Rasmussen on kahtlemata Taani viimase kümnendi edukaim poliitik.

Sündinud 26. jaanuaril 1953, tõusis Rasmussen 1998. aastal liberaalse Venstre partei esimeheks ning seejärel 2001. aastal, pärast valimisvõitu sotsiaal-demokraatide üle, Taani peaministriks.

2005. aasta parlamendivalimistel suutis Rasmusseni juhitud Venstre oma positsioone säilitada, mis andis talle võimaluse veel kord peaministrina uus valitsus moodustada.

Rasmusseni peaministriks oleku aega langeb nn pilapildiskandaali tulemusena Kopenhaageni terav vastasseis islami-maailma ja Taani islamikogukonnaga.

Samas aitas just pilapildiskandaal ja Rasmusseni paindlik, kuid jõuline käitumine selle ajal kindlasti kaasa nii tema populaarsuse kasvule kodumaal kui ka tuntusele rahvusvahelisel areenil.

NATO peasekretäri kandidaadina kerkis Rasmussen esile ühelt poolt USA veendunud toetajana terrorismivastases sõjas ja teiselt poolt tänu oma üldisele rahvusvahelisele tuntusele ja autoriteedile Euroopas.

Läänemereäärse riigi esindajana toob Rasmusseni NATO juhiks valimine kindlasti kaasa senisest suurema tähelepanu Põhjale ja NATO haprale idatiivale Balti riikides. ■

Quo vadis, Euroopa Parlament?

Kadri Kopli

Tunne Kelami büroo juhataja Brüsselis

Käesoleva aasta 7. juunil avaneb meil kõigil juba teist korda võimalus minna valima Euroopa Parlamenti. Kuid kas me ka teame, millega tegelevad seal Eestist valitud kuus saadikut? Milline on parlamendi roll ja pädevus? Kas ja kui palju puudutavad parlamendis langetatud otsused meie igapäeva elu-olu?

Millega tegeleb Euroopa Parlament?

Euroopa Parlamendi roll on aastatega kasvanud. Koosseis-koosseisult on selle esinduskogu volitusi järjest laiendatud. Praegu käib parlamendi laualt läbi ligikaudu 70% kogu Euroopa Liidu õigusloome, mis kahe kolmandiku ulatuses rakendatakse kohalike omavalituste tasandil.

Euroopa Parlament jagab paljude poliitikaalvdkondade kujundamisel otsustusõigust Euroopa Liidu Nõukoguga – ELi liikmesriikide ministreid koondava otsustuskoguga. Õigusaktide vastuvõtmisel eristatakse kolme menetlusviisi – **kaasotsustamis-, nõuande- ja nõusolekumenetlus**. Kaasotsustamismenetluse puhul peavad Euroopa Parlament ja ELi Nõukogu õigusaktide vastuvõtmisel jõudma omavahel kokkuleppele. Nii- moodi reguleeritakse suurt hulka valdkondi, nagu näiteks siseturg ja töötajate vaba liikumine.

Teatud küsimustes, näiteks maksundus ja põllumajanduspoliitika, esitab parlament üksnes soovituslikke arvamusi. Sel juhul on tegemist nõuandemenetlusega. Nõusolekumenetluse kohaselt menetleb parlament eelnõusid, milles parlament ise ei saa kokkuleppe teksti muuta, kuid tal on õigus see tagasi lükata. Seda menetlust kasutatakse uute liikmesriikide vastuvõtmisel. Seega, EL ei saa laieneda ilma parlamendi nõusolekuta.

Parlament ei tegele ainult seadusloomega, vaid osaleb aktiivselt ka ühise välis- ja julgeolekupoliitika kujundamisel. Selles küsimuses lasub küll lõplik

otsustusõigus liikmesriikidel, kuid nii Euroopa Komisjon kui ka ELi Nõukogu peavad Euroopa Parlamenti oma otsustest eelnevalt teavitama ning parlament osaleb aktiivselt nende teemade poliitilistes aruteludes.

Euroopa Parlament vastutab koos nõukoguga ELi eelarve koostamise eest. Parlament otsustab ka sotsiaal- ja regionaalfondi raha kasutamise üle ning määrab arenguabi, keskkonda, kultuuri ja teadusuuringuid puudutavad rahastamisotsused. Samas kuulub põllumajanduse rahastamise lõppotsustamine nõukogu pädevusse. Parlament teostab ühtlasi eelarvekontrolli, kinnitades Euroopa Keskpanga aastaaruanded ning vastutades selle eest, et liidu eelarvega toimitaks säästlikult.

Euroopa Parlamendile võivad ELi kodanikud või alalised elanikud esitada petitsioone küsimustes, mis kuuluvad ELi pädevusse. Petitsioon võib sisaldada kaebust, märkust või nõuet, et parlament võtaks konkreetses küsimuses seisukoha. Näiteks käsitleti hiljuti Leedu kodaniku poolt algatatud ja üle 20 000 allkirja kogunud petitsiooni Läänemere kavatatud, Venemaad ja Saksamaad ühendava gaasijuhtme Nord Stream ehitamise küsimuses. Parlament kujundas oma arvamuse gaasijuhtme keskkonnamõju kohta ning nõudis sõltumatu hindamise läbiviimist.

Euroopa Parlamendi absoluutseks prioriteediks on inimõiguste kaitse maailmas. Saadikud pööravad erilist tähelepanu inimõiguste rikkumistele, külastavad raskustesse sattunud piirkondi ja tegelevad õigusloomega, et püüda inimõiguste olukorda parandada. Samuti annab parlament juba 20 aastat silmapaistvatele inimõiguste eest võitlejatele välja prestiižset Sahharovi auhinda.

Lissaboni leping: rohkem kohustusi ja vastutust

Sügisel ratifitseeritava Lissaboni lepinguga suurendatakse parlamendi volitusi nii õigusloome, eelarve kui ka rahvusvaheliste suhete küsimustes. See tähendab, et parlament hakkab kaasa rääkima

umbes 95% ulatuses kogu ELi õigusloomes – ta laiendab oma pädevust näiteks politseikoostöö, seadusliku rände ja põllumajanduspoliitikaga seotud küsimustele. Samuti hakkab parlament andma oma nõusolekut kõigile Euroopa Liidu rahvusvahelistele kokkulepetele. Ühtlasi suureneb parlamendi roll ELi eelarve kujundamisel (parlament on võrdselt vastutav ning otsustaks ka põllumajanduskulutuste üle). Lisaks Euroopa Komisjonile hakkab parlament ametisse nimetama ELi välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat.

Lissaboni lepingus sätestatud kodanikualgatuse õigus võimaldab inimestel, kes suudavad oma algatuse jaoks koguda miljon allkirja, kutsuda komisjoni üles esitama poliitilisi ettepanekuid, suurendades seega kodanike osalemist ELi otsuste tegemises. Tänapäevaks on kogutud üle miljoni allkirja „One seat” nimelisele algatusele, mis kutsub üles lõpetama parlamendi pendeldamine kahe töökoha – Strasbourgi ja Brüsseli vahel. Uuel parlamendikoosseisul seisavad ees huvitavad ja vastutusrohked ajad. ■

Mõttekaaslased Euroopa Parlamendis

Berit Teeäär

IRLi välissekretär

Et lugejal oleks selgem ülevaade sellest, kuidas ja kellega koos on Isamaa ja Res Publica Liidu saadikud Euroopa Parlamendis seni tegutsenud ja peale valimisigi taas koos plaani pidama hakkavad, püüan anda kokkuvõtliku ülevaate Euroopa konservatiive ja kristlikke demokraate ühendavast Euroopa Rahvapartei ja Euroopa Demokraatide (ERP-ED) saadikurühmast.

Europarlamenti ühe vanima saadikurühma juured ulatuvad parlamendi eelkäija – Euroopa Söe- ja Teraseühenduse ühisassamblee aegadesse. 1953. aastal asutatud fraktsioon tähistas möödunud aastal oma 55. juubelit. Niisiis on ERP-ED saadikurühm kõvahäälselt kaasa rääkinud igas Euroopa Liidu arenguetapis, alates selle päris algusest. Aegade jooksul on 78 kohaga ühisassambleest saanud maailma suurim demokraatlik esinduskogu – 785 liikmega Euroopa Parlament. Esialgu vaid kuue riigi esindajaid koondanud fraktsioonist aga 288-liikmeline suurim saadikurühm.

Ainsana parlamendi seitsmest saadikurühmast koondab ERP-ED fraktsioon nüüd liikmeid kõigist 27 liikmesriigist. Tuntumatest IRLi Euroopa mõttekaaslastest kuuluvad samasse fraktsiooni nii Saksamaa liidukantsleri Angela Merkeli kui ka Prantsusmaa presidendi Nicolas Sarkozy erakonnakaaslased, samuti naabruses asuvate riikide valitsuserakondade – Soome Kokoomuse, Rootsi Moderaatide ja Leedu Konservatiivide saadikud. Ka Läti värske peaminister, endine Euroopa Parlamendi liige Valdis Dombrovskis on olnud Tunne Kelamile heaks partneriks mitmete Läänemere piirkonda puudutavate algatuste läbiviimisel. Koos on tehtud head tööd, juhtides parlamendi tähelepanu kommunismi kuritegude teemale, et teadvustada kõigi totalitaarsete režiimide võrdset hukatuslikkust. Selle asjaolu mõistmine on hädavajalik muu hulgas Euroopa Liidu tugeva ning ühehäälse välis- ja julgeolekupoliitika kujundamiseks.

Hetkel valitseb Euroopa Liidus olukord, kus kõiki institutsioone juhivad IRLi sõsarerakondadest pärit poliitikud – Euroopa Parlamenti sakslane Hans-Gert Pöttering, nõukogu ELi eesistujariigi Tšehhi peaminister Mirek Topolánek ning Euroopa Komisjoni portugallane José Manuel Barroso. Barroso jätkamist komisjoni presidendina toetavad nii ERP-ED fraktsioon kui ka enamiku liikmesriikide valitsused.

Suurima fraktsiooni eelised

Kuna parlamendi eri struktuuriüksuste – komisjonide ja parlamentidevaheliste delegatsioonide kohad jaotatakse fraktsioonide vahel proportsionaalselt saadikurühma suurusega, tulevad ligi pooled 20 komisjoni ja 2 alakomisjoni esimeestest ja aseesimeestest just ERP-ED fraktsiooni ridadest. Samal põhimõttel jagatakse istungisaalis ka kõneaegea – üks osa võrdsest kõikide fraktsioonide vahel ning teine osa proportsionaalselt nende liikmete arvuga. Ka kõneaegea taotlevad parlamendiliikmed kantakse sõnavõtjate järjekorda vastavalt nende fraktsiooni suurusele. Et asja võimalikult selgemaks teha, vaatasin kirjutamise hetkel toimuva, 25. märtsi õhtupoolse istungi ajakava, mis näitas, et lisaks eelnõudega otseselt seotud saadikutele ning Euroopa Komisjoni ja nõukogu esindajatele saavad ERP-ED fraktsiooni liikmed sõna võtta kokku 40 minutit, sotsid 31, liberaalid 15, kuid pisemad fraktsioonid vaid 5 kuni 8 minutit. Eelpool kirjeldatud asjaolud annavad just ERP-ED saadikutele parima võimaluse suunata parlamendi päevakorra kujunemist ning võita otsustavad hääletused. Ka strateegiliselt olulisemate raportite¹ koostajateks nimetatakse tihti just ERP-ED fraktsiooni liikmed.

Otse loomulikult ei saa lugejale puru silma ajada väitega, nagu kulgeks absoluutselt kõik parlamendis suurima saadikurühma tahtmist mööda. Ka suurim fraktsioon võib oma ettepanekutega alla jääda. Samas pole võimalik ümber lükata tõsiasja, et alates 1999. aastast on ERP-ED fraktsioon suutnud igakuistel täiskogu istungitel toimunud hääletustel oma

tahte ellu viia sagedamini, kui ükskõik milline teine fraktsioon. Vastupidiselt hetkel Eestis valitsevatele jõuvahekordele on just Euroopa konservatiivid või ka suuruselt teised, sotsiaaldemokraadid, need, kelle nägemusest sõltuvad parlamendi otsused. Liberaalide toetust kasutavad ühed või teised vaid vajaliku häälteenamuse saavutamiseks.

Ei saa eitada, et suure fraktsiooni siseelul on ka probleeme. Nii on näiteks 1990. aastate alguses fraktsiooniga liitunud Briti Konservatiivid mitmete erimeelsuste tõttu, mis puudutavad peamiselt Euroopa Liidu institutsioonilist korraldust ning põhiseaduse lepingut, kaalunud saadikurühmast eraldumist. Vaatamata sellele on IRLi koostöö juba Eesti iseseisvumisliikumist toetanud tooridega parlamendis edukas, seda esmajoones välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes. Kindlasti jäävad nad meie sõpradeks ka peale võimalikku lahkumist.

Istungisaalist väljapool

Parlamendiliikmete töö ei toimu ainult koosolekuruumides, tõlkijate vahendusel, kes usinalt istungil räägitava saadikute riigikeelde ümber panevad. Ilma omavaheliste mitteametlike kontaktideta jääks kindlasti palju saavutamata ja seda just eri fraktsioonidesse kuuluvate saadikute vahel. Rahvusvahelise kogemuse ja mitmekülgse keeleoskusega poliitikud saavutavad Euroopa Parlamendi koridorides (selle sõna otseses tähenduses) oma algatustele rohkem

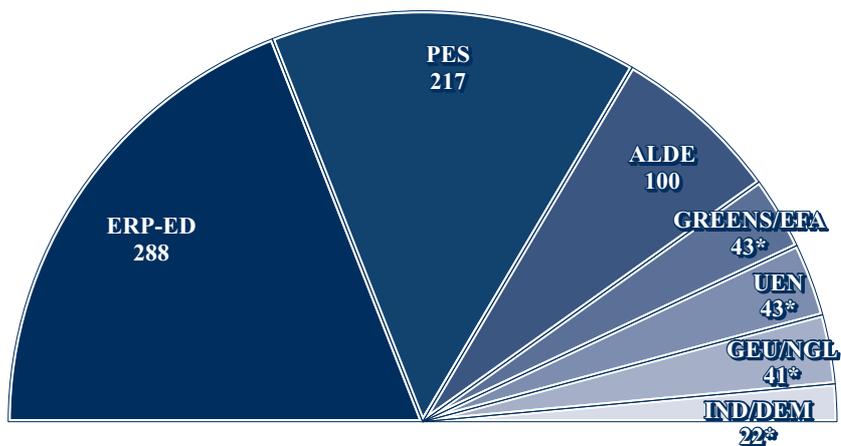
Erakogu

IRLi Brüsseli osakonna liikmed koos Euroopa Komisjoni presidendi José Manuel Barrosoga ERP-ED saadikurühma poliitiliste prioriteetide väljakuulutamisel. Märts 2009, Brüssel.

toetust, kui arvata võiks. Istungisaalist väljapool suheldakse ärimaailma, akadeemiliste ringkondade ning kodanikuühiskonna arvamusiõidritega, et arutada Euroopa Liidu tähtsamaid poliitilisi suundumusi.

Lõpetuseks tahan öelda, et koos rahvusvaheliste mõttekaaslastega ühise Euroopa huvides seatud eesmärgid on seatud ka Eesti huvides. Mida rohkem on erakonnal partnereid oma nägemuse teostamiseks, seda suurem on tõenäosus õnnestuda. Isamaa ja Res Publica Liidul on see võimalus reaalselt olemas, sest IRLi partnerid on kahtlemata mõjuvõimsamad kui ükskõik millise teise erakonna omad.

¹ Raport on õigusloomega seotud dokument, millega parlament annab oma seisukoha Euroopa Komisjoni algatatud õigusaktide kohta. ■

- ERP-ED – Euroopa Rahvapartei (Kristlike Demokraatide) ja Euroopa Demokraatide fraktsioon (IRL)
- PES – Sotsiaaldemokraatide fraktsioon (Sotsiaaldemokraadid)
- ALDE – Euroopa Demokraatide ja Liberaalide Liidu fraktsioon (Reformierakond ja Keskerakond)
- UEN – fraktsioon Liit Rahvusriikide Euroopa eest
- Greens/EFA – Roheliste / Euroopa Vabaliidu fraktsioon
- GUE/NGL – Euroopa Ühendatud Vasakpoolsete/Põhjamaade Roheliste Vasakpoolsete liitfraktsioon
- IND/DEM – fraktsioon Iseseisvus/Demokraatia

* nendesse fraktsioonidesse praegu Eestist saadikuid ei kuulu

Konservatiivsete naiste koostöö Euroopas

Vastab Kaia Iva, Riigikogu liige, IRL Naiskogu esinaine

Helena Loorents

Tihti arvatakse, et sooline võrdõiguslikkus ja feminism käivad käsikäes ning tegemist on pigem äärmusliku maailmavaatega. Kuidas käsitlevad teemat organisatsiooni EPP WOMEN¹ kuuluvad konservatiivid?

Konservatiivid otsivad võrdsust, mitte ei püüa vastanduda. Konservatiivide meelest on oluline, et naistel oleks võimalus rääkida kaasa ühiskonnaasjades niisama aktiivselt kui meestel, ilma et nad peaksid loobuma oma teisest olulisest sotsiaalsest ja bioloogilisest rollist ehk emarollist. Konservatiivid ei arva näiteks, et naiste osakaalu suurendamiseks esinduskodades või ettevõtete personalis tuleks rakendada kvoote, pigem rõhutavad nad, et see pole ainult naiste endi, vaid kogu ühiskonna huvides, et naisi oleks ettevõtluses ja poliitikas rohkem.

Miks see on ühiskonna huvides?

Eestis on näiteks naised keskmiselt rohkem haritud kui mehed ja ometi osalevad nad majanduses ja poliitikas vähem. Arvestades, et inimeste harimine on kulukas ja meie pikaajaline perspektiiv on teadmispõhine majandus, on tegemist ju ressursi raiskamisega. Hollandis on tehtud arvestus, et kui tänase 27% asemel oleks naiste panus väljaspool kodu 35% ehk siis naised oleksid tööturul aktiivsemad, kasvaks sisemajanduse kogutoodang 11% võrra ning ka meestel tekiks vastupidiselt levinud väidetele eneseteostuseks pigem rohkem võimalusi.

Teiseks, kuna naised kannavad väga suurt vastutust laste kasvatamisel, siis on oluline, et nad oleksid ka ise veendunud oma vajalikkuses ühiskonnale mitte ainult emadena, vaid ka aktiivsete tegutsejatena väljaspool kodu. Paljude tänaste probleemide põhjuseks naisõiguse vallas ongi soopõhised stereotüübid ja emad annavad sellised juurdunud hoiakud ja väärtused edasi ka oma lastele.

Milline on Euroopa konservatiivsete naiste meelest ideaalne ühiskond?

Organisatsiooni EPP Women liikmed on kultuurilise ja ajaloolise tausta poolest väga erinevad ja selles ongi meie koostöö rikkus. Konservatiivne ideoloogia soolise võrdõiguslikkuse vallas ei seisne mingis skaalas, mille ühes otsas on eeskujulikud riigid ja teises otsas mitte-eeskujulikud riigid, kes mööda lineaarset arenguskaalat eeskujulikkuse suunas liiguvad. Igal riigil ja igal rahval on omad kogemused, millest teistel on võimalik õppida ja mille põhjal teha tegevuste planeerimiseks vajalikke järeldusi oma ühiskonna eripära kohta.

Siin on hea näide Eesti rollist Euroopa konservatiivsete naiste seas koostöö kolmandate riikide esindajatega – Valgevene naised õpivad näiteks Eesti kogemustest meelsamini kui Rootsi või Itaalia kogemusest, sest viimased on neist kultuuriliselt kaugemal. Riikide arengutempo on erinev ja samuti mõistetakse konservatiivsust erinevalt, aga põhimõteline tunnetus on meil üks ja seesama – naistel peab olema võimalus teha otsuseid oma haridus-, töö- ja pereelu alal ja ühe rolli võtmine ei tohi välistada teist.

Nõukogulik riigikord garanteeris kogu elanikkonna saajaprotsendilise tööhõive. Kust tuleb siis Eesti ja teiste postsotsialistlike riikide oskamatus ühildada töö- ja pereelu?

Sooline võrdõiguslikkus oli Nõukogude Liidus näiline. Naised töötasid ennekõike madalapalgalistel ja väheprestiižsetel ametikohtadel ning vastukaaluks survele tuua kõik naised tööturule ei nähtud vajadust kutsuda mehi üles võtma rohkem kohustusi kodumajapidamises. Selline ülekoormatus tähendas seda, et paljud naised nägid oma „õiguses“ töötada pigem järjekordset kohustust. Erastamise järel hakkasid reaalpalgad vähenema, hinnad tõusma ja töökohtade arv vähenes drastiliselt. Töötavad emad ning pensionieale lähenevad või pensioniealised naised olid sellises olukorras esimesed töökaotajad ja paljudest neist

said pikaajalised töötud. Stabiilsus asendus ebakindlusega ning emapuhkusele jäämist ja lapse haiguse tõttu puudumist hakati pidama halva töökultuuri näitajaks. See suhtumine on kahjuks säilinud nii meil kui ka mujal Euroopas tänaseni – sellele ja teistele sotsiaalsele ja majanduslikele probleemidele püüamegi oma koostöös teiste ELi riikidega keskenduda.

Milliste teemadega konservatiivsed naised Euroopa tasandil tegelevad?

Viimasel ajal ongi kõige aktiivsemateks teemadeks just naiste osalus ettevõtluses ning töö- ja pereelu ühildamise võimaluste laiendamine. Praegu on terves Euroopas probleemiks see, et töötavad naised leiavad aina vähem aega perega veetmiseks, vähenemas on abielus olevate ärinaiste osatähtsus, suurenemas lahutuste arv ning ka lapsi sünnib ettevõtlikel naistel järjest vähem, samas on naiste palk samaväärsetel ametikohtadel meestest madalam jne. Oluline on see, et nendele probleemidele lahenduse otsimisel ei ole võtmeteguriteks ainult naised ja emad, vaid ka mehe- ja isarolli tähtsustamine ja toetamine naiste suurema kaasatuse võimaldamiseks.

Nendes küsimustes on aktiivselt hakanud kaasa rääkima ka sellised uued partnerid nagu Valgevene, Türgi, Kosovo jt. Nende praktiliste ülesannete lahendamisel võta-

Anna von Herten

IRL ja Soome Kokoomuse naiskogude liikmed möödunudsuvisel nõupidamisel Tallinnas.

vad ka need riigid loodetavasti sammhaaval omaks euroopalikud väärtused, mis puudutavad kodanikuühiskonda ja sotsiaalset võrdsust.

Lisaks räägime kaasa teemadel, mis ei ole otseselt soolise võrdõiguslikkusega seotud, kuid milles konservatiivsed naised tunnevad vajadust otsustajaid survestada. Näiteks on tehtud juba mitu aastat aktiivset *lobby*-tööd selleks, et riikide valitsused hakkaksid pöörama suuremat tähelepanu Läänemere keskkonnanõuetele. Konservatiivsed naised võtavad sõna ka sellistel teemadel nagu sõjaturiteod, näljahäda, migrantidega seotud probleemid jne.

Kui tulemuslik on Euroopa konservatiivsete naiste tegevus?

Seda on muidugi raske hinnata, sest soolise võrdõiguslikkuse küsimuste lahendus ei seisne ainult seaduste

muutmises ja praktilistes korraldustes, üsna palju on siin küsimus ka naiste endi ja terve ühiskonna hoiakutes. Neid hoiakuid on väga raske muuta, see on järjepidevust ja aastaid, isegi aastakümneid aega nõudev tegevus. Ma ütleksin, et olulisim tulemus praegu on see, et meid on märgatud ja me oleme rahvusvahelisel areenil arvestatav jõud. Ja meie jaoks on oluline tulemus ka see, et Eestil on võimalus sellisel tasandil liikumisest aktiivselt osa võtta.

¹ *EPP Women on Euroopa paremerakondade katusorganisatsiooni - Euroopa Rahvapartei - juurde kuuluv liikmeühendus, kuhu kuulub IRL Naiskogu kõrval üle 40 sõsarerakonna naisteühenduse.* ■

Tasakaalu vajalikkusest kultuuris

Leon Miller

*Rahvusvaheliste Suhete Instituut
TTÜ majandusteaduskonna keskus
International University Audentes*

Mõned lähtekohad

Tsivilisatsiooni (inimkonna) ajalugu algab ristteelt. See tuntud metafoor tähistab eelkõige kaubateede ristumispaika ehk teatavat füüsilist paika, kus inimesed kohtuvad ja tekib materiaalsete väärtuste elav vahetamine ehk teisiti öeldes turg. Kuid turg ei ole üksnes koht, kus inimesed kohtuvad ja kaubad omanikku vahetavad. Siin vahetatakse ka informatsiooni ja sünnivad uued ideed, mis pole vajalikud enam üksnes lihtsa inimliku ellujäämise tagamiseks, vaid hakkavad kujundama ka kultuuri (tsivilisatsiooni) ennast (Roberts 1995, lk 85–91).

Säärastes „keskmetes” akumuleeruvad nii materiaalsed kui ka vaimsed väärtused. See kõik loob eeldused majandusliku heaolu tekkeks, mis omakorda muudab arengu selgepiiriliseks ja paremini ennustatavaks (Bulliet jt 1977, lk 42). Enamgi veel, kogu meie Lääne kultuur ja ideoloogia on välja kujunenud säärares „kesksetes kohtades”, geograafiliselt soodsa asendiga paikades, kus kohtuvad ideed ja inimesed, akumuleeruvad teadmised ja oskused. Sääraste keskmete ümber koondub ka maine võim. „Keskmes” olek on andnud mõnele rahvale tohtu ajaloolise arengueelse, kuid teisalt on mõningate ressurside (näiteks informatsiooni) ülemäärane koondumine kujunenud tänapäeval juba omaette lahendust vajavaks probleemiks. See aga on toonud ajapikku kaasa ka arusaama tasakaalu leidmise vajadusest kõigi inimelu mõjutavate, nii füüsiliste kui ka vaimsete jõudude vahel.

Kuid, nagu me väga hästi teame, on „risttee” olnud peaaegu alati ka äärmiselt ebastabiilne ja isegi ohtlik paik. Oluliste kaubateede strateegilise tähtsusega ristumiskohad on äratanud kasuahnete vallutajate tähelepanu ning olnud konfliktide ja sõdade tallermaaks. Kõik säärares allutamiskatsed on sünnitanud vaenu ja viha, mis suures osas on

kandunud üle ka nüüdisaega. Ajalugu on näidanud sedagi, et vallutuste ohvriks langemise oht on olnud kõige suurem siis, kui kultuuri aluseks olev tasakaal on kõikuma löönud.

Eesti ajalugu kui läänemaise tsivilisatsiooni üldise arengukäigu peegeldus

Mõned uurijad on kultuuri (tsivilisatsiooni) aluseks pidanud just neidsamu vallutusi, teised seevastu eri rahvaste segunemist, mis ei pruugi alati olla vägivallaga seotud. Kuid sel moel tekkinud „kultuurienergiad” (kui kasutada Albert Schweitzeri terminit) on oma olemuselt sageli üsnagi ebapüsivad (Riggs, 1997, lk 2). Kohalikud rahvad on hoolimata vallutustest ja assimileerimisurvest üldjuhul peaaegu alati püüdnud säilitada oma kohaliku identiteeti ja iseseisvat otsustusvõimet (autonoomiat). Võib vist isegi väita, et kohalike väikerahvaste peamiseks püüdluseks ongi olnud oma väikese „rahu ja heaolu (iseolemise) oaasi” loomine kõigi ümbritsevate jõudude kiuste. Ses suhtes peegelduvad ka Eesti ajaloos täiel määral Lääne kultuuri arenguloole iseloomulikud üldisemad tendentsid.

Lähis-Ida on olnud üks tüüpilisi ajalooliste kaubateede ristumispaiku. Selle regiooni varasem ajalugu tõendab, et ajalooliselt on kõige edukamad olnud just need keskse geograafilise asukohaga rahvad, kes on suutnud hoida tasakaalu Ida ja Lääne vahel. Seda muidugi juhul, kui nad on suutnud üle saada omavahelelistest tülidest ning suunanud oma materiaalsed ja vaimsed ressursid kõigile kasuliku kaubanduse arendamiseks. Sel moel on just selles regioonis sündinud mitmed inimkonna ajaloo kõige rikkamad rahvused (kultuurid). Teisiti öeldes on Lähis-Ida rahvad olnud kõige edukamad just siis, kui neil on õnnestunud leida tasakaal Ida ja Lääne jõudude vahel ning muuta see tasakaal unikaalseks kultuuriliseks identiteediks.

Väikerahvad on alati püüdnud seista vastu neid assimileerida püüdvatele jõududele, eelkõige suurrahvaste poolt

loodud impeeriumidele. Kõige mõistlikumaks strateegiaks on seejuures osutunud liitlaste otsimine ja ühishuvidel põhinevate assotsiatsioonide ülesehitamine. Kuid teisalt on ka seesugused liidud toonud kaasa võimu kontsentreerumise ning teinekord ka uute superriikide (impeeriumide) tekke. Liitude keskmesse jäänud (ja sageli ka neid loonud) rahvad on enamasti rahuldunud heaolu ja kindlustundega, mida need ühendused pakuvad. Seevastu perifeersed väikerahvad on tundnud end pigem ohustatuna ning sageli on neis endis nähtud ohtu ühendustele. Enamgi veel, teinekord on neid süüdistatud lausa üldisele progressile vastutöötamises. Neid on püütud iseloomustada kui mahajäänud, tagurlikke ja metsikuid.

Seega on väikestel kultuuridel olnud põhimõtteliselt kaks valikut: esiteks kohanemine, mis on põhinenud arusaamal, et „tsiviliseerimisprotsess” saab nad varem või hiljem niikuinii kätte. Väikerahvad on avastanud enda jaoks ühenduste vaieldamatu jõu, mis kajastub näiteks sententsis Ameerika dollaril „*E pluribus unum!*” või Pink Floyd'i tuntud laulusõnades „*Together we stand, divided we fall!*”. Teine võimalus on olnud astuda mõistlikult vastu tekkivatele ühendustele ja nendega seotud tsentraliseerimistendentsidele. Tegelikult on Lääne kultuuri üheks põhiküsimuseks sajandeid

olnudki küsimus, kuidas me suudame tagada oma vabaduse ja autonoomia olukorras, kus meid ümbritsevad suurriigid (Gregory, 2003, lk 1–5). Ajaloos on paljud rahvad selle küsimuse ees seisnud, suhteliselt hiljuti ka näiteks Balti rahvad seoses taasiseseisvumisega.

Kultuuriline identiteet tulevikku kujundamas

Mida laiemaks on tahetud ehitada omariikluse institutsionaalset pealishitist, seda enam on aga tunnetatud ka vajadust kasvatada juured sügavamale kultuurilisele aluspinda. Just kultuuriline identiteet on see, mis kujundab meie tulevikku. Just need liikumised, mis on suutnud keskenduda omaenda kultuurilisele pärandile, lootuses seeläbi anda midagi täiendavat inimkonna üldisesse pärandisse, on olnud kõige edukamad. Seda panust ei ole suutnud vähendada mingisugune võim, ei sõjaline ega ka poliitiline. Selle tõenduseks võiksid meenuda kas või Mahatma Gandhi ja Martin Luther Kingi initsieeritud murrangud inimkonna ajaloos.

Kultuuriline identiteet pole kunagi otseselt sõltunud kultuurikandjate arvust, vaid üksnes kultuuri enda sisemisest kvaliteedist (Boyer 2004). Kultuuri ajalugu on olnud elav tunnistus sellest, et kui sinus on mingit eripärast, unikaalset „kvaliteeti”, s.t võimet anda omalt poolt midagi väärtuslikku kultuuri arengusse tervikuna, siis on seda tavaliselt ka märgatud ning hindama hakatud. Isegi juhul, kui protsesside mõjutamine pole olnud eesmärk omaette, on sellisel tegevusel olulise kultuurilise kvaliteedi ilmumise korral olnud ikkagi oodatust laialdasem mõju. Tsiivilisatsiooni ajalugu on pakkunud selle kohta küllaltki palju häid näiteid.

Paljud Lääne kultuurile olulist mõju avaldanud liikumised (subkultuurid) on saanud alguse väga väikesest inimeste grupist, n-ö laiendatud perekonnast või hõimuliidust. Enamasti on need olnud tänapäeva Eestist märgatavalt väiksemad sootsiumid. Sageli on see olnud kõigest mingi sõpruskond või väike inimeste ring. Tänu järjekindlale püüdlusele seista vastu ümbritsevatele jõududele ning hoida alal oma eripära, on niisugused subkultuurid suutnud anda omapoolse panuse ning mõjutanud läänemaailma ideoloogiat ja kultuurilist arengut

Scampix

tervikuna. Tänu sellele osutuvad nad ka tulevikus arenguvõimelisteks.

Kreeka identiteet kui Eesti tuleviku mudel

Pealiskaudselgi vaatlusel tekivad paratamatult paralleelid Eesti ja Kreeka arengute vahel. Arvan, et Kreeka kogemusest oleks ka Eestil üht-teist õppida. Nii nagu Eesti puhul, on ka Kreekas merendus ja sadamad etendanud olulist osa maa arengus. Lisaks sellele, et mõlemad maad asuvad kaubateede ristumiskohtades, on neid ajaloos valitsenud Ida poolt nendeni laienuvad suurriigid, nad on õppinud hindama vabadust, hoolimata võõrvõimude

survest, ning mõistlikult vastu panema nii Idast kui ka Läänest tulevatele negatiivsetele mõjutustele. Kreeka kultuuridele panid aluse väikesearvulised inimrühmad. Nii nagu eestlased, leidsid ka kreeklased vahetult pärast idapoolse suurriigi haardest vabanemist, et veelgi olulisemal määral peavad nad vastu seisma Läänest formeervale jõule. Oluline on seegi, et nii nagu Eesti puhul, on ka Kreeka kultuur tuntavalt loodusekeskne. Pikemas perspektiivis tähendab see meie praeguste probleemide lahendamise sisaldumist kultuuris, milles oleme kasvanud. Ning lõpuks on nii Eesti kui ka Kreeka kultuur oma olemuselt eklektilised, suutelised absorbeerima vägagi erinevaid mõjutusi. See eklektilisus on olnud nii kultuuri tugevus kui ka nõrkus.

Scanpix

Vaade Ateenale.

Kreeka kultuur on inimkonnale õpetanud, et tähtis pole mitte suurus ja puhtfüüsiline jõud, vaid vaimus, kindlameelsus ja vaimne sõltumatus. Otsekohe, kui kreeklased on ajaloos õnnestunud end Ida suurriikidest vabaks võidelda, on nad tagasi pöördunud oma regionaalset autonoomiat ja loodust väärtustava elustiili juurde. Oluliseks on kujunenud kreeklaste kultuuriline ja intellektuaalne panus, mitte aga sõjaline jõud (Guiseppi). Siinkohal võiks meelde tuletada, et ajaloolise hellenistliku „Kreeka impeeriumi” looja Aleksander Suur polnud mitte kreeklane, vaid makedoonlane. Kreeklased leidsid sisemise jõu oma kultuurilises identiteedis ning selle vastu pole aegade jooksul saanud ükski sõjaline ega poliitiline suurvõim.

Kreeka kultuurile on seejuures tunnuslik olnud just tasakaalu otsimine inimelu mõjutavate faktorite vahel. Muu hulgas on kreeklased pidanud leidma tasakaalu mineviku ja tuleviku, aga ka looduse ja kultuuri, füüsilise ja mentaalse, emotsionaalse ja mõistusliku vahel. Kreeklased on andnud meile suurepäraseid mõtlejaid,

aga ka näiteks sportliku kehakultuuri traditsiooni (olümpiamängud). Võib väita sedagi, et kreeklased olid esimesed, kes otsisid tasakaalu mees- ja naisalge vahel. Ning kõige lõpuks on kreeklased saatuse tahtel olnud pidevalt sunnitud leidma tasakaalu Ida ja Lääne jõudude vahel.

Kultuurilisel identiteedil põhinev tulevik

Eestlased on käinud läbi arengutee, mis on olnud üks raskemaid ja keerulisemaid, mida võib üldse ette kujutada. Kuid just see ränkade ajalooliste kogemuste surve on kujundanud elujõulise Eesti kultuuri, nii nagu üksnes ülitugev töötlus suudab teemandist briljandi välja lihvida. See eksistentsiaalne surve on sundinud Eesti kultuuri välja arendama oma kõige paremaid omadusi. Ajaloo käigus on seda teistegi rahvaste puhul korduvalt ette tulnud (Van Tassel-Baska, 2004, lk 3).

Ajalugu on sageli karm, kuid ta pakub meile ka erinevaid võimalusi. Meil on olnud võimalik valida erinevate arengu-

teede vahel ka keerulistel aegadel, muidugi neis piirides, mille Ajalugu meile ette on seadnud. Seejuures pole Eesti arengutee olnud mingi erand Lääne ajaloo kontekstis. Ka Eesti kultuur on saanud alguse ristteelt, läbinud kultuurilise identiteedi konsolideerumise kõik möödapääsmatud faasid ning jõudnud tasakaalu tunnetamise vajaduseni.

Üks meie praeguseid olulisi väljakutseid ongi see, kuidas aktsepteerida kõike seda, mis me ajaloolise arengu loomuliku tagajärjena oleme (ja milleks me võime veel saada). Osa meie kollektiivsest alateadvusest eelneb ajaloolise kogemusele ning seda on võimatu väljastpoolt mõjutada (Jung, 1933, lk 9). Kultuuri sügavaim olemus jääb välisvaatlejale märkamatuks. Samas on just see tollesama teemandi südamik, mille ümber me saame ehitada oma ainulaadse kultuurilise tuleviku.

Eesti on praegu identiteedi teisenemise järjekordses faasis. Muutuv, uuenenud identiteet peaks olema iseloomult eelkõige pigem kaasav, kindlasti mitte

Scanpix

väljastav. See tähendab, et ühtne visioon identiteedi arengust peaks hõlmama kõiki selle kandjaid. Teisiti öeldes ei tohiks Eesti identiteet tervikuna minna vastuollu üksikute Eesti inimeste individuaalsete identiteetidega. Kuid kõige tähtsam seejuures on ikkagi tasakaal. Eelkõige muidugi tasakaalu tagamine enesekesksete (oma eripära alalhoidvate) püüdluste ja muutustele avatud valmisoleku vahel. Usun, et tasakaalupüüdlus on olnud tegelikult kõigil aegadel elanud inimeste üks kõige üldisemaid ja universaalsemaid püüdlusi.

Kirjandus:

Boyer, Jean-Claude (2004). European Union: Size Does Matter.– Le Monde Diplomatique (English Edition) April.

Bulliet, R.W., Crossley, P.K., Headrick D.R., Hirsch S.W., Johnson, L.L., Northrup, D. (1977). The Earth and Its Peoples. Boston: Houghton Mifflin Company.

Guisepi, Robert, A., The Glory That Was Greece, International World History Project http://history-world.org/ancient_greecetwo.htm

Gregory, Robert J. (2003), Tribes and Tribal: Origin, Use, and Future of the

Concept.– Studies of Tribes and Tribal, Vol. 1, Nr. 1, p. 1-5.

Jung, Carl, G. (1933), Chapter IX. The Basic Postulates of Analytical Psychology, In: Jung, Carl G. Modern Man in Search of a Soul. London: Routledge & Kegan Paul.

Riggs, Fred W. (1997). The Para-Modern Context of Ethnic Nationalism <http://www2.hawaii.edu/~fredr/7-cip1a.htm>

Roberts, J. M. (1995). The Penguin History of the World . London: Penguin Books.

Van Tassel-Baska, Joyce, (2004). Creativity as an Elusive Factor in Giftedness. – Update Magazine, College of William and Mary, School of Education, April 2004. ■

Leon Monroe Miller Jr. on pärit Pennsylvaniast. Ta on õppinud Oakwoodi College'is Alabamas, Andrews'i Ülikoolis Michiganis ja Chicago Teoloogilises Seminaris, kus omandas magistrikraadi. Alates 1995/1996. õppeaasast elab ja töötab Leon M. Miller Eestis. Ta on õpetanud professionaalset eetikat, kultuuridevahelist kommunikatsiooni, võrdlevat religioonilugu ja teisi ajaloolisi ning kultuurantropoloogilisi õppeaineid Concordia Rahvusvahelises Ülikoolis, ülikoolis International University Audentes ning Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna õppekeskuse IUA rahvusvaheliste suhete teaduskonnas. Leon M. Miller on mitmete publikatsioonide autor ja vabaühenduste liige.

Peatoimetaja: Mart Helme
 Kolleegium: Mart Helme, Tunne Kelam, Kadri Kopli, Aimar Altosaar, Berit Teeäär, Marko Mihkelson, Andres Herkel, Mart Nutt
 Toimetuse juhataja: Anneli Kivisiv, Kaja Villem, Kaja Sõrg
 Keelekorrektoos: Antenna Translations OÜ
 Toimetuse kontakt: +372 773 4203, anneli.kivisiv@irl.ee

Väljaandja: Tunne Kelami büroo, Kivisilla 4-9, Tallinn 10145
 +372 773 4201, kaja.villem@irl.ee

Scampix Demokraatia eest võitlemine pole aktuaalsust kaotanud kõige selle 20 aasta jooksul, mil on välja antud endise nõukogude dissidendi Sahharovi auhinda. Nn pereinimisel on kõik 16. detsembril 2008 Euroopa Parlamendi hoones Strasbourgis kokku saanud Sahharovi preemia laureaadid.

Darfuri konflikt Sudaanis jätkub üha, vaatamata rahvusvaheliste rahuvalvejõudude sekkumisele. Euroopal on piirkonnas kokku 3200 sõdurit, kes peavad tagama põgenikelaagrite julgeoleku Sudaani piirialadel Tšaadis ja Kesk-Aafrika Vabariigis.

Türgi president Abdullah Gul ja tema abikaasa 29. märtsil 2009 toimunud kohalikel valimistel hääletamas. Viimastel aastatel Türgis valimistel edukalt esinenud islamiparteid on paljudes islamimaadest pärit immigratidega probleeme omavates riikides tekitanud psühholoogilise tõrke Türgi aktsepteerimisel Euroopa Liidu tulevase liikmena.

Sisukord

Peatoimetaja veerg, Mart Helme	Lk 2
Vajame oma europoliitikas revisjoni, Tunne Kelam	Lk 4
Europarlament – olulisem kui näib, Mart Laar	Lk 6
Välismajanduspoliitika tähtsus kasvab, Marko Mihkelson	Lk 7
Konservatiivne, loe: roheline! Liisa Pakosta	Lk 9
Kas rahvusvaheline struktuur vajab kapremonti? Andres Herkel	Lk 10
ERP-ED fraktsiooni kümme prioriteeti 2009–2014	Lk 12
Uutest tuultest Venemaa ajaloopoliitikas, Peeter Tulviste	Lk 14
Kolm kiiret küsimust Euroopa majanduse kohta, vastab Karoli Hindriks	Lk 15
Energiapoliitika ja energiapoliitika – praeguse Euroopa tähtsaimad küsimused, Anna-Greta Tsahkna	Lk 16
Haridus ja koolitus: veel üks koostöövõimalus Euroopas, Madis Kübar	Lk 18
Väikeettevõtlus – uue majandustõusu alustala? Svetlana Baltina	Lk 19
Eesti sisekaemus NATO juubeli eel – meid kuulatakse rohkem, kui ise mõistame teisi, Andreas Kaju	Lk 20
Quo vadis, Euroopa Parlament? Kadri Kopli	Lk 23
Mõttekaaslased Euroopa Parlamendis, Berit Teeäär	Lk 24
Konservatiivsete naiste koostöö Euroopas, vastab Kaia Iva	Lk 26
Tasakaalu vajalikkusest kultuuris, Leon Miller	Lk 28
Esikaanefoto: Scampix	